

Ganzen en Zwanentellingen in Zeeland

Seizoen 2009/2010

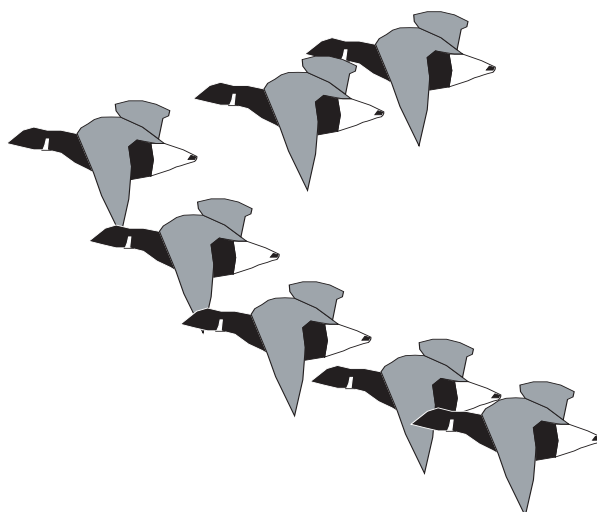
Ganzenwerkgroep Zeeland

Informatierapport

Nijmegen, oktober 2011
In opdracht van: provincie Zeeland

**Ganzen en Zwanentellingen
in
Zeeland
Seizoen 2009/2010**

SOVON Vogelonderzoek Nederland
Ganzenwerkgroep Zeeland

Nijmegen, oktober 2011
In opdracht van: provincie Zeeland

Colofon

Dit rapport is samengesteld in opdracht van de Provincie Zeeland

Men gelieve dit rapport te citeren als: Ganzenwerkgroep Zeeland. 2011. Ganzen- en Zwanentellingen in Zeeland, seizoen 2009/2010. SOVON-informatierapport 2011/06. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen

Tekst: J.W. Vergeer

Database- en GIS-bewerking: E. van Winden

Opmaak: P. Eekelder

Foto's: Peter Eekelder (binnenwerk & Kolganzen omslag) & Maarten Sluijter (Rotganzen)

Niets uit dit rapport mag worden vereenvoudigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van SOVON en/of opdrachtgever, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk waarvoor het is vervaardigd.

Inhoudsopgave

1. Organisatie, verwerking en analyse	5
2. Opvanggebieden voor ganzen	6
2.1. Waarom ganzenopvanggebieden?	6
2.2. Opvanggebieden en verjaagbeleid in Zeeland	6
2.3. Totstandkoming aanwijzing gebieden	8
2.4. Link tussen ganzenopvang en de maandelijkse tellingen	9
3. Weers- en telomstandigheden	10
4. Dankwoord	12
5. Resultaten seizoen 2009/2010	13
5.1. Algemeen	13
5.2. Kleine Zwaan- <i>Cygnus bewickii</i>	14
5.3. Toendrarietgans - <i>Anser serrirostris</i>	18
5.4. Kolgans - <i>Anser albifrons</i>	22
5.5. Grauwe Gans - <i>Anser anser</i>	26
5.6. Grote Canadese Gans - <i>Branta canadensis</i>	30
5.7. Brandgans - <i>Branta leucopsis</i>	34
5.8. Rotgans - <i>Branta bernicla</i>	38
5.9. Overige soorten	42
6. Literatuur	45
Bijlage I	46

1. Organisatie, verwerking en analyse

De ganzen- en zwanentellingen in de periode oktober 2009 - maart 2010 werden georganiseerd op de datums van de door SOVON georganiseerde nationale ganzentellingen. Alleen voor de Rotgans was sprake van een deels afwijkend schema; een groot deel van de Rotgans werd namelijk geteld tijdens de watervogeltellingen georganiseerd door de Waterdienst van Rijkswaterstaat in het kader van het biologisch monitoringprogramma van de zoute rijkswateren. Ook de Grauwe Ganzen in Saeftinghe werden vanwege het getij soms op een afwijkende datum geteld. Deze afwijkende teldata zullen echter nauwelijks tot geen dubbeltellingen teweeg brengen. De telgegevens uit de maanden juli, augustus, september, april, mei en juni zijn voor een groot deel afkomstig uit het monitoringprogramma van de Waterdienst van Rijkswaterstaat. Hierdoor is de informatie in deze maanden alleen voor de Rotgans vrijwel compleet te noemen. Ruiconcentraties van Grauwe-, Brand- en Grote Canadese gans in natuurgebieden worden voor een groot deel geteld, maar de aantallen broedvogels zijn zeker niet compleet. Het voorkomen van de meeste andere soorten ganzen en zwanen in genoemde periode is marginaal. De tellingen tijdens de wintermaanden in de binnendijkse gebieden, de Markiezaatskade en een deel van het Kramer-Volkerak werden verricht door enige tientallen vrijwilligers uit diverse vogelwerkgroepen. De tellingen van Oosterschelde, Westerschelde, Veerse Meer en Grevelingenmeer werden verkregen uit het biologisch monitoringprogramma van de Waterdienst van Rijkswaterstaat.

Tijdens de tellingen gingen de meeste tellers in het geplande weekend het veld in. Veel tellers bezochten maandelijks hun "vaste" telgebieden. De regio-coördinatoren stimuleren het telwerk in hun regio. In sommige regio's verzamelen zij ook de maandelijks tellingen. In de in dit rapport beschreven periode is het aantal tellingen dat digitaal (via de website van SOVON) wordt wederom toegenomen. De ganzen- en zwanengegevens uit het biologisch monitoringprogramma van de Waterdienst van Rijkswaterstaat werden verstrekt door de Helpdesk Water van de Waterdienst van Rijkswaterstaat. Alle genoemde gegevens werden samengevoegd tot één databestand. In de analyses werden alleen gegevens van tellingen op of nabij de afgesproken teldatum gebruikt. Om deze selecties te completeren werd bekeken of voor een aantal soorten nog belangrijke gebieden ontbraken in sommige maanden. Er werden controles uitgevoerd op dubbeltellingen binnen een gebied. Per gebied en soort werd gekozen voor de teldatum die het beste samenviel met diverse andere tellingen in de omliggende gebieden.

De gegevens zijn vervolgens per soort en regio in een tabel verwerkt. Alle telgebieden in Zeeland zijn toegekend aan een regio (landgebied, b.v. Oost-Zeeuws-Vlaanderen) en indien ze grenzen aan een groot water ook aan een bekken (b.v. Oosterschelde). Een gebied langs de zuidkust van Tholen valt zodoende onder regio Tholen en bekken Oosterschelde. Sommige ganzenpopulaties (vooral Rotgans) blijven vrijwel continue in hetzelfde bekken, maar verplaatsen zich soms over diverse regio's. Voorts hebben de aantallen die vermeld worden onder Goeree-Overflakkee alleen betrekking op vogels die op de Slikken van Flakkee in het Grevelingenmeer (uitgezonderd Brandgans) zijn geteld.

Bij de Brandgans zijn de gegevens van de Slikken van Flakkee evenals in voorgaande jaren niet in de totalen verwerkt, deze vogels hebben namelijk een duidelijke relatie met de populatie rondom het Haringvliet, dat buiten de ganzentellingen in Zeeland valt. De in de Rotganzentabel vermelde gegevens van het Volkerakmeer hebben betrekking op aan de Oosterschelde grenzende gebieden in het Volkerakmeer (Philipsdam, Slikken van de Heen en Plaat van de Vliet). De gegevens van het Zoommeer (Rotgans) hebben voornamelijk betrekking op vogels rondom de Speelmansplaten ten zuiden van Tholen en op de Prinsessenplaat.

Per soort wordt achtereenvolgens een korte bespreking van het aantalsverloop en de verspreiding in het seizoen 2009/2010 gegeven. Daarnaast worden de aantallen en de verspreiding vergeleken met voorgaande seizoenen en wordt aandacht besteedt aan het percentage in de opvanggebieden verblijvende vogels. In hoofdstuk 2 wordt hier nader op ingegaan.

Op de kaarten wordt de verspreiding van een soort gedurende een viertal maanden (meestal november, december, januari en februari) in het seizoen 2009/2010 weergegeven met grijze of zwarte stippen. Grijze stippen staan voor vogels in natuur en/of opvanggebied, zwarte stippen voor vogels die daarbuiten verblijven. Het oppervlak van deze stippen is evenredig aan het aantal vogels dat in een telgebied werd waargenomen. Bij Daarnaast is er van elke soort een figuur met het aantalsverloop in 2009/2010 (lijn) en de uiterste waarden in de periode 2006/2007 - 2008/2009 (grijs vlak). Voorts wordt bij elke soort een figuur met de jaarmaxima van 1975/1976 tot en met 2009/2010 gepresenteerd, waarbij seizoenen met strenge winters in grijs zijn weergegeven.

2. Opvanggebieden voor ganzen

Met ingang van 2003 is in Nederland een beleid ingezet dat zich richt op opvang van ganzen en smienten in daartoe aangegeven gebieden. In totaal zal, verspreid over Nederland, in totaal 80.000 hectare zodanig worden beheerd dat ganzen en smienten hier optimaal kunnen verblijven. Buiten die opvanggebieden worden Kolgans, Grauwe Gans en Smient actief verjaagd, eventueel met behulp van afschot. Uitgebreide informatie over deze opvanggebieden is te vinden op de website van SOVON.

Vanaf het seizoen 2006/2007 worden de tijdens de maandelijkse tellingen verzamelde gegevens van ganzen en zwanen onderscheiden naar “binnen opvanggebied” en “buiten opvanggebied”. De meeste tellers doen dit via kaarten waarop ze tijdens het veldwerk alle groepen ganzen en zwanen intekenen. Veel tellers rapporteerden de aantallen vervolgens door gebruik te maken van de online-stippen-invoer op www.sovon.nl. Doel is om na te gaan welk deel van de vogels zich in de opvanggebieden concentreert en of dit in de loop van de tijd onder invloed van verjaging in andere gebieden verandert. In het onderstaande wordt een nader beeld gegeven van het hoe en waarom van het huidige opvang- en verjaagbeleid. Deze informatie is grotendeels overgenomen van de website van SOVON (www.sovon.nl, kijk onder Onderzoek-Ganzenonderzoek-Evaluatie opvang overwinterende ganzen).

2.1. Waarom ganzenopvanggebieden?

Nederland is binnen West-Europa een zeer belangrijk overwinteringsgebied voor ganzen. De toegenomen aantallen in Nederland overwinterende ganzen verblijven deels op agrarische productiegronden (zowel bouwland als grasland), iets waar een aantal boeren niet echt gelukkig mee is. Met name schade op “dure” gewassen zoals wintergraan of groente is veel agrarische ondernemers een doorn in het oog. Het ministerie van LNV heeft een beleid ontwikkeld met als primaire doel om schade door ganzen en Smienten binnen de perken te houden. De kern van dit nieuwe beleid is verwoord in het najaar 2003 ontwikkelde ‘Beleidskader Faunabeheer’, waarbij door LNV werd samengewerkt met de provincies, de Land- en Tuinbouworganisatie LTO, de Vereniging Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, de Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging (KNJV) en Vogelbescherming Nederland. De Tweede Kamer heeft ingestemd met het Beleidskader en de Minister heeft de provincies verzocht opvanggebieden aan te wijzen en de maatregelen die in het Beleidskader staan uit te voeren.

Het Beleidskader gaat uit van twee belangrijke uitgangspunten. Enerzijds streeft het naar een ‘duurzame staat van instandhouding’ van overwinterende ganzen en Smienten als uitvloeisel van de internationale verantwoordelijkheid van Nederland voor deze beschermde vogelsoorten (Vogelrichtlijn). Anderzijds meent het Beleidskader dat omvang en toename van de schade als gevolg van overwinterende ganzen en Smienten nu zo omvangrijk is, dat beheer noodzakelijk is. Om de schade door overwinterende ganzen en Smienten aan de landbouw te beperken, en tegelijkertijd de duurzame instandhouding van deze soorten te waarborgen, wordt daarom vanaf 2005 gewerkt met speciale opvanggebieden voor Kolgans, Grauwe Gans en Smient. Hiervoor is landelijk een oppervlak van een 80.000 hectare beschikbaar gesteld. Om dat Brandgans en Kleine Rietgans landelijk gezien vaak tussen de genoemde opvangsoorten verblijven, is bij het aanwijzen van gebieden in sommige gevallen rekening gehouden met deze twee ‘mengsoorten’. Het beleidskader is echter niet gericht op deze twee soorten.

De aanwezigheid van rust en voldoende voedsel binnen de opvanggebieden is cruciaal voor het welslagen van het ingezette beleid. Buiten deze gebieden zijn bovengenoemde soorten ganzen nu in grote delen van het land namelijk deels ‘vogelvrij’ in het agrarisch gebied: ze mogen daar verjaagd en onder sommige condities zelfs bejaagd worden.

2.2. Opvanggebieden en verjaagbeleid in Zeeland

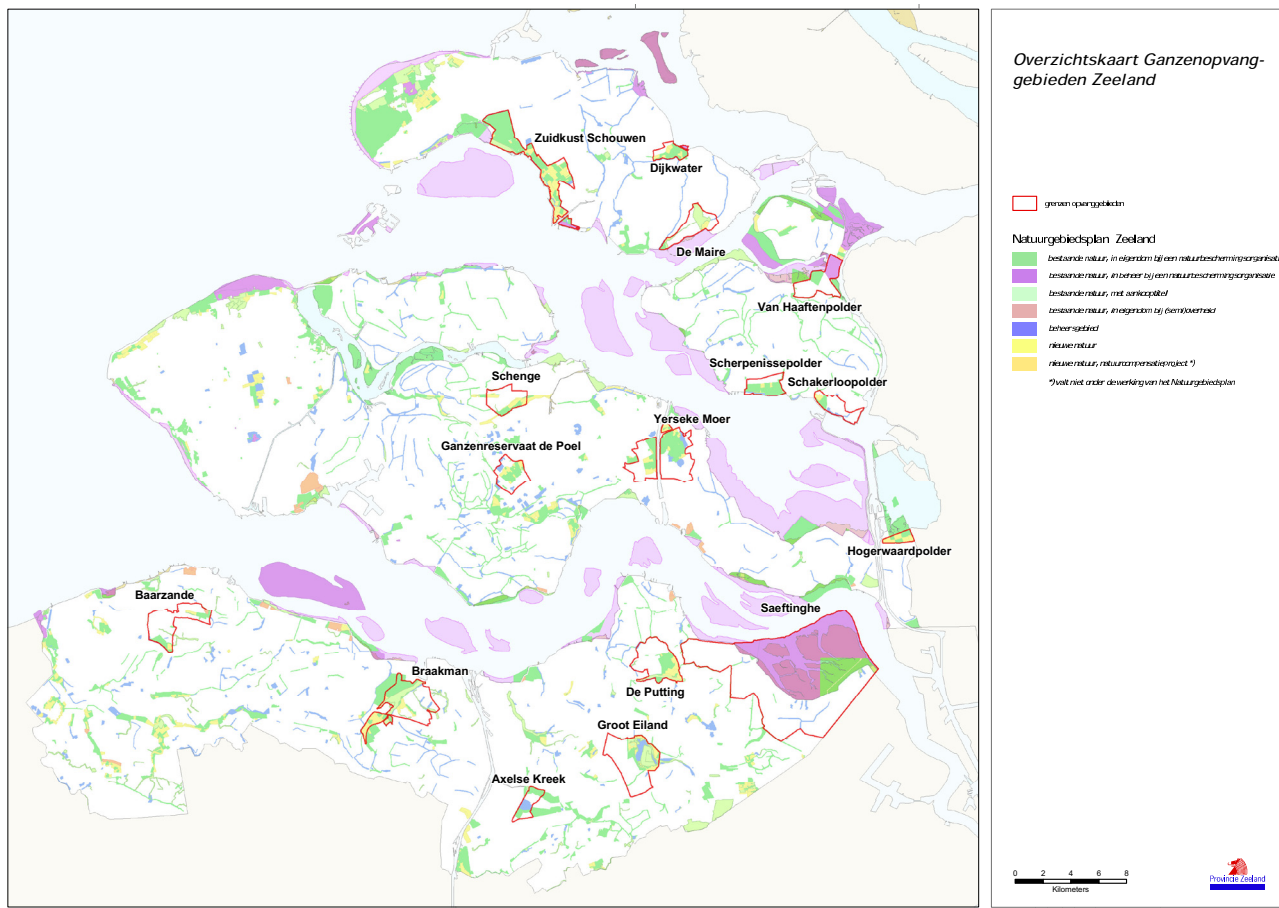
Na een levendige discussie met diverse actoren, waaronder diverse Zeeuwse ganzentellers, is in Zeeland 16.075 hectare aan ganzenopvanggebied vastgesteld. Deze opvanggebieden bevinden zich zowel in bestaande en nog te ontwikkelen natuurgebieden als op reguliere landbouwgronden. De tabellen 2.2.1. en 2.2.2. geven een overzicht van deze gebieden. Nadere informatie over de Zeeuwse uitwerking is te vinden in de brochure ‘ganzenopvang Zeeland, beheersgebiedsplan ruime jas begrenzing’ (Provincie Zeeland, 2007).

Tabel 2.2.1. Karakteristiek van de opvanggebieden in Zeeland.

Gebied	Regio	
Saeftinghe	OZVL	Omvangrijk schorregebied met bijbehorende binnendijkse landbouwpolders
De Putting	OZVL	Graslandreservaat de Putting, Vogelkreek en omringende landbouwpolders
Groot Eiland	OZVL	Kreek met bos en bouwland, natuurontwikkelingsgebied en agrarisch beheersgebied
Axelse Kreek	OZVL	Twee kreken (natuurgebied) en landbouwgrond (deels natuurontwikk.gebied)
De Braakman	WZVL	Braakmankreek en omringende landbouwpolders (deels natuurontwikk.gebied)
Baarzande	WZVL	Natuurgebieden Baarzandse Kreek en de Blikken en omringende landbouwpolders
Oosterschenge	ZB	Oosterschenge en landbouwpolders ten noorden van de kreek (deels nat.ontw.geb.).
Ganzenres. De Poel	ZB	Graslandreservaat De Poel en omringende landbouwgronden (deels nat.ontw.geb.)
Yerseke Moer	ZB	Yerseke en Kapelse Moer, graslandreservaat en enige nabije landbouwgronden
Hogerwaardpolder	ZB	Landbouwpolder ten zuiden van Markiezaat, natuurontwikkelingsgebied
Schakerloopolder	THO	Landbouwgronden en (deel gerealiseerde) natuurontwikk. langs zuidkust Tholen
Scherpenissepolder	THO	Ingericht open natuurontwikk.gebied en aan noordzijde aangrenzende landbouwpolders
Van Haftenpolder	THO	Natuurgebieden Rammegors en van Haftenpolder en landbouwgronden Hollarepolder
De Maire/De Geule	SD	Natuurgebieden Maire en Geule (kreek) en nabije landbouwpolders
Dijkwater	SD	Natuurgebied Dijkwater en omringende landbouwpolders (natuurontwikk.gebied)
Zuidkust Schouwen	SD	Nat.ontwikk.gebied Prunje, inlagen overige natuurontw.geb. Zuidkust Schouwen

Tabel 2.2.2. Overzicht oppervlak en specifieke invulling opvanggebieden in Zeeland

Naam gebied	totale	waarvan	Foerageergebied			beteelt akkerland
	oppervlakte opvanggebied	geschikt foerageergebied	buiten EHS bestaande natuur	nieuwe natuur	grasland	
Saeftinghe	6602	3654	2500	0	35	1111
De Putting	771	444	87	138	80	130
Groot Eiland	1121	263	74	40	63	209
Axelse Kreek	250	78	25	0	0	53
De Braakman	1061	416	48	131	80	140
Baarzande	741	364	85	38	45	190
Oosterschenge	460	238	54	78	7	99
Ganzenres. de Poel	435	284	63	91	16	74
Yerseke Moer	1340	809	322	122	94	230
Hogerwaardpolder	141	136	20	116	0	0
Schakerloopolder	351	195	0	66	33	74
Scherpenissepolder	340	270	188	13	35	27
Van Haftenpolder	552	266	150	0	11	105
De Maire	485	226	70	51	0	101
Dijkwater	236	83	50	15	0	18
Zuidkust Schouwen	1189	746	289	410	20	8
Totaal	16075	8472	4025	1309	519	2569

Figuur 2.2.1. Ligging van de ganzen opvanggebieden in Zeeland en het overige Deltagebied

2.3. Totstandkoming aanwijzing gebieden

Bij de verdeling van het landelijk beschikbare aantal hectares en de begrenzing van de gebieden in de provincies zijn niet alle ganzensoorten betrokken. Het Beleidskader spreekt over de Kolgans, Grauwe Gans en Smient. In sommige provincies hebben de ‘mengsoorten’ Brandgans en Kleine Rietgans een rol gespeeld bij de gebieden selectie. In Zeeland was dit slechts in beperkte mate het geval met de Brandgans en geheel niet met de nauwelijks voorkomende Kleine Rietgans. Rotgans en Toendrarietgans maken geen deel uit van het Beleidskader. Bij de aanwijzing van de opvanggebieden is met deze soorten dus geen rekening gehouden.

Het grondgebruik is een criterium voor selectie. Uit kostenoverwegingen dient de opvang zoveel mogelijk op meerjarig grasland plaats te vinden. Voor Zeeland geldt echter dat het, vanwege de “schaarste” aan grasland, onontkoombaar is om ook akkerland te begrenzen. Daar waar mogelijk is echter zo veel mogelijk grasland begrensd. Voor de percelen akkerland geldt dat slechts die oppervlakte meetelt waar daadwerkelijk gevoerd kan worden. Dat betekent dat alleen betaalde oppervlaktes graszaad en wintergraan meetellen. Landelijk is afgesproken dat één op de drie hectare daadwerkelijk beteelt wordt in de winter.

Niet alle natuurterreinen binnen de Ecologische Hoofd Structuur lenen zich voor ganzenopvang. Ganzen hebben binnendijks vaak een voorkeur voor kort, eiwitrijk gras. Dit is niet in alle gebieden voorhanden. Bij de selectie van gebieden binnen de EHS is daarom gekeken naar de geschiktheid van de gebieden als ganzenfoerageergebied. De provinciale Natuurdoeltypenkaart is daarbij als leidraad genomen. Op deze kaart staat aangegeven welke natuurwaarden worden nagestreefd in de diverse natuurgebieden. Alleen de gebieden met natuurdoeltypen bloemrijk grasland, zilt grasland, multifunctioneel grasland en begeleid getijdengebied zijn geselecteerd als geschikt foerageergebied.

Een uitvloeisel van het huidige beleid is dat binnen bepaalde condities afschotvergunningen voor Grauwe Gans en Kolgans afgegeven kunnen worden buiten de gedooggebieden en de natuurgebieden. Een dergelijke vergunning wordt in Zeeland alleen verleend bij aantoonbare schade aan landbouwpercelen met kwetsbare akkerbouwgewassen, vollegrondsgroentenpercelen, de eerste snede van nieuw ingezaaid grasland en overjarig grasland. De looptijd van een vergunning is maximaal van 15 september tot 1 april. Er mag alleen met een hagelgeweer geschoten worden.

2.4. Link tussen ganzenopvang en de maandelijkse tellingen

De maandelijkse ganzentellingen vormen een belangrijk instrument om de werking van het ganzenopvangbeleid te volgen. In dit rapport wordt een beeld geschetst van het aantal exemplaren per soort binnen en buiten de opvanggebieden. In een aantal gebieden loopt de grens van een telgebied niet geheel conform de nieuwe begrenzing van de opvanggebieden. Voor die telgebieden zijn de getelde aantallen toegekend aan de meest waarschijnlijke verblijfplaatsen van de ganzen binnen het gebied, waarbij met name naar de hoeveelheid geschikt foerageergebied is gekeken. Inmiddels kunnen de tellers al hun gegevens digitaal per kaart op geografisch detailniveau aanleveren. Het grote voordeel daarvan is, dat met zekerheid gezegd kan worden of een groep ganzen zich binnen of buiten de grenzen van een opvanggebied ophield.

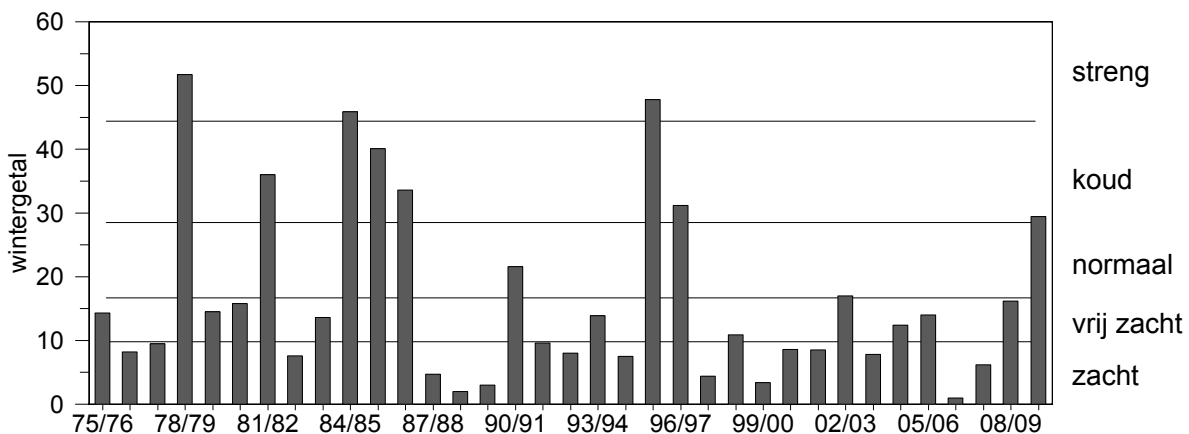
Overigens is het van groot belang dat alle relevante gebieden buiten de opvang goed geteld blijven worden. Alleen dan valt er immers iets zinnigs te zeggen over het percentage ganzen in de provincie dat binnen de opvanggebieden verblijft. Bovendien is het opvangbeleid niet gericht op enkele binnen de provincie relevante soorten zoals de Kleine Zwaan, de Toendrarietgans en de Rotgans.

Bij de bespreking van de in het seizoen 2009/2010 in Zeeland aanwezige ganzen (hoofdstuk 5) is per soort een tabel opgenomen waarin per maand het percentage vastgestelde vogels in opvanggebieden, overige natuurgebieden en buiten opvang- en natuurgebieden gegeven is. Een compleet beeld per soort voor alle opvanggebieden wordt gepresenteerd in Bijlage I.

3. Weers- en telomstandigheden

Na een koudere maar over het geheel genomen nog vrij zachte winter 2008/09 was het winterhalfjaar van 2009/10 voor het eerst in dertien jaar (sinds 1996/97) naar IJnsen-maatstaven koud te noemen (figuur 3.1). Opvallend was vooral de sneeuwbedekking. Sinds 1979 was er in de winter niet zo veel sneeuw meer gevallen. Landelijk was er gedurende 41 dagen sprake van sneeuwbedekking (normaal 13 dagen). In tegenstelling tot 2008/09 kende de winter nu een klassiek beeld met de laagste temperaturen en meeste sneeuw in de noordoostelijke helft van het land. Koud en sneeuwrijk was het niet alleen in Nederland, maar ook in grote delen van midden- en oost Europa (figuur 3.4). Hieronder wordt gedetailleerd ingegaan op de belangrijkste maandelijkse weersfenomenen, afgeleid van de maandelijkse overzichten van het weer (MOW) van het KNMI (zie www.knmi.nl).

De start van het teljaar in **Juli** verliep warme en nat. Uitgezonderd de eerste week van de maand viel op veel plaatsen veel regen. **Augustus** was veel droger, zonniger en bovendien erg warm. Verschillende dagen hadden temperaturen van meer dan 30°C en plaatselijk in Zeeland viel minder dan 15 mm regen. In **september** werd het weer bepaald door hogedrukgebieden. Het was een vrij warme maand met veel zonne-uren, en opnieuw werd weinig regen afgetapt. De gemiddelde temperaturen in **oktober** lagen in Zeeland duidelijk boven het langjarige gemiddelde. Er viel een normale hoeveelheid neerslag, voornamelijk in de eerste helft van de maand geconcentreerd. De dagen rond de telperiode waren aan de koude kant, maar vorst van betekenis kwam in Zeeland nog niet voor. Vervolgens beleefden we de op één na zachtste **november** sinds 1706. Lagedrukgebieden zorgden vooral in de periode 13-25 november voor uitzonderlijk hoge temperaturen en wisselvallig weer, wat duidelijk ook de telomstandigheden in het midden van de maand negatief beïnvloedde. Zo noteerden de Zeeuwse weerstations op zaterdag 14 november maxima tussen 15 en 16 graad bij windkracht 5-6 en een neerslagduur van 2-3 uur. Dit zachte en wisselvallige weertype zette zich in de eerste elf dagen van **december** voort en bepaalde nog net de telperiode. Een krachtig hogedrukgebied benoorden ons land zorgde vanaf dat moment voor een overgang naar rustig, zonnig en koud weer. De eerste sneeuw viel op 17 december in het noorden van het land en vanaf 18 december viel er in Zeeland ook 10-20 cm, waarbij het oosten van de provincie rijker bedeed werd dan het westen. Een aanzienlijk sneeuwdek dus, maar minder dan in de kop van Noord-Holland, Friesland en Drenthe, waar plaatselijk tot 40 cm lag. Vergelijkbaar was de situatie in Noord-Duitsland. Rond de kerst zorgde een korte dooiperiode en regen voor het grotendeels wegsmelten van de sneeuw in Zeeland, maar op 29-30 januari viel er in de noordelijke helft van het land opnieuw 1-5 cm en startte een nieuwe vorstperiode. **Januari** had landelijk voor het eerst sinds januari 1997 een negatieve gemiddelde maandtemperatuur. Het meest uitgesproken (4 graden beneden gemiddelde) was de koude in Noordoost-Nederland, waar ook weer tot 20 cm sneeuw viel. In Zeeland vroor het licht tot matig en lag op de meeste plekken een dun sneeuwdek. De midwintertelling viel samen met een dooiaanval, maar toch lagen veel binnenwateren nog onder het ijs. Het Zeeuwse sneeuwdek bedroeg bijna nergens nog meer dan een centimeter en West Zeeuws-Vlaanderen was al geheel sneeuwvrij, iets dat vanaf de 18° voor de hele provincie gold. Na de 22° zakte de temperatuur opnieuw onder nul, maar sneeuw van betekenis viel er in Zeeland niet meer. Een sneeuwdek was op dat moment nog aanwezig in Friesland, Flevoland en Noord-Holland. Pas op 30 januari lag er ook in Zeeland weer een dek van hooguit 2 centimeter, dat na enkele dagen weer verdwenen was. **Februari** was de derde koude wintermaand op rij en was door de bank genomen nat en somber. De meeste vorstdagen vielen rond het midden van de maand. Sneeuwval was er op de 2^e en 10, maar sneeuw van betekenis viel in Zeeland niet meer. Wel vroor het de meeste nachten en lagen veel sloten en andere binnenwateren nog onder het ijs. Depressieïnvloeden zorgden vanaf de 16^e voor toenemende wisselvalligheid en veel regen. **Maart** kende een koudere start, maar was gemiddeld genomen vrij zacht, zonnig en aan de droge kant. In het begin van de maand viel soms een paar centimeters sneeuw, maar nooit was sprake van een langdurig sneeuwdek. Droogte was het meest opvallende

Figuur 3.1. Winterweer in Nederland volgens het IJnsen-getal.

fenomeen in **april**. Afgezien van de eerste en laatste dagen van de maand viel er op de meeste plaatsen nauwelijks regen. Dit ging gepaard met een zeer zonnig en zacht weertype. **Mei** was uitgesproken koel, met normale neerslaghoeveelheden en zonne-uren. Bijna de hele eerste drie weken van deze maand waren aan de koele kant. **Juni** was opnieuw zeer droog, zonnig en warm. In De Bilt overschreed de temperatuur op 21 dagen de 20° graden grens (normaal 12); op 9 dagen werd het warmer dan 25°C (normaal 4).

4. Dankwoord

Allereerst dank aan alle tellers die ook in het seizoen 2009/2010 weer actief hebben deel genomen aan de tellingen. Samen staken zij vele uren van hun vrije tijd in het zoeken naar en tellen van groepen ganzen en zwanen. Verder gaat speciale dank uit naar de regio-coördinatoren die tezamen deze groep tellers motiveerden en de informatie verzamelden: Herman van de Voorde (West Zeeuws-Vlaanderen), Marianne Tauēcchio (Noord- en Zuid-Beveland), Gerard Troost (Walcheren), Rob Remmerts (Oost Zeeuws-Vlaanderen) en Leonard Ketting (Tholen/St. Philipsland). In twee regio's vond een wisseling van de coördinatie-wacht plaats: op Walcheren en op de Bevelanden. Veel dank aan Wim de Wilde, die jarenlang de kar heeft getrokken op de Bevelanden en aan Pieter Beeke, die de Walcherse tellers enige jaren coördineerde. Mooi ook dat beiden direct een opvolger konden vinden in de persoon van Gerard Troost en Marianne Tauēcchio, die we veel succes wensen bij de coördinatie in beider regio's. Een belangrijke verandering vond verder plaats op Schouwen-Duiveland. Na vele jaren het eiland integraal op het voorkomen van ganzen en zwanen te hebben afgespeurd vonden Cor Berrevoets en Aylin Erkman het tijd om een stapje terug te doen. Gelukkig blijven ze actief als tellers, maar hun werkgebied is nu beperkt tot 'slechts' een belangrijk deel van de Schouwse zuidkust. Cor en Aylin: heel veel dank voor jullie jarenlange inzet en fijn dat jullie toch nog een belangrijk deel van de regio blijven tellen! Een aantal vrijwilligers van de Vogelwerkgroep Schouwen-Duiveland is gelukkig bereid om in het ontstane gat te springen, waardoor de vrijwel complete dekking van het eiland gewaarborgd blijft. Natuurlijk waren er wat aanloopproblemen, maar over het algemeen is het eerste seizoen-nieuwe stijl op Schouwen-Duiveland vlot verlopen. Dank aan al die nieuwe tellers, hopelijk gaan jullie het net zo lang volhouden als Cor!

Ook de tellers van diverse organisaties (DPM, SBB en Waterdienst Rijkswaterstaat) worden uitdrukkelijk bedankt voor hun inzet tijdens de tellingen. De algehele coördinatie in het seizoen 2009/2010 werd verzorgd door Jan-Willem Vergeer van SOVON Vogelonderzoek Nederland.

In het onderstaande worden alle tellers genoemd:

P. Appel, M. Aspeslagh, T. Bakker, P. Beeke, W. Beeke, C. Berrevoets, R. Blaakman, E. Blaakman, P. Blaakman, P. Boel'e, L. Boerjan, C. Both, A. van Boxtel, P. van den Broek, L. van Broekhoven, H. Bult, H. Bun, P. du Burck, J. Castelijns, H. Castelijns, W. Castelijns, R. d'Hondt, G. van Daele, G. Dekkers, J. Dierkx, A. Drenth, A. Duijnhouwer, C. Emeleer, G. v.d. Ende, J. van Felius, T. Franse, G. Gaiser, J. Giglot, A. de Hamer, A. Hannewijk, G. van der Hel, F. van Helden, J. Hengst, M. Hoekstein, L. Huijsen, J. Jacobs, J. Janssens, M. Jeurissen, R. Joos, W. van Kerkhoven, L. Kerstens, L. Ketting, M. Klootwijk, A. de Kock, J. de Kock, E. Koorstra, V. Krans, T. de Kuijper, W. Lansman, J. Lansman, K. Leeftink, R. van de Leur, F. Lijbaart, S. Lilipaly, J. Lindhout, C. Lindhout, K. Los, G. Maatkamp, P. Maas, J. Maebe, E. Matthijs, T. Meininger, P. Meininger, G. Meijnen, L. Mennen, I. Meulmeester, E. Minnaar, M. Nagelkerke, J. de Negro-Dermout, A. Nieuwenhuysen, N. Oele, M. Ploegaert, R. van Poecke, P. Polderman-Luppens, A. Polderman, J. Poortvliet, F. Post, W. Post, M. van Pul, R. de Putter, R. Remmerts, R. Rooijmans, E. Sanders, K. de Schipper, T. Slagboom, P. Sloof, T. Sluyter, R. Smet, A. de Smet, C. Sol, R. Sponselee, T. Stapels, P. Steennis, R. Strucker, G. Tanis, K. Tanis, M. Tauēcchio, K. Tazelaar, S. Teerink, R. Teixeira, J. Tieleman, B. Tissink, F. Tombeur, L. Tromper, G. Troost, F. Twisk, M. Twort, D. Valkenburg, J. Vergeer, M. de Vlieger, H. v.d. Voorde, B. Vroegindewey, J. Walhout, P. van 't Westeinde, A. Wieland, A. Wijkkel, D. Wilbrink, W. de Wilde, J. Wisse, W. Wisse, J. Woets, P. Wolf, W. van Zandbrink, C. van 't Zelfde.

5. Resultaten seizoen 2009/2010

5.1. Algemeen

Tabel 1. Totaal aantal van de meest getelde ganzen en zwanen tijdens de maandelijkse tellingen in Zeeland in 2009/2010.

seizoen 2009 / 2010	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Kleine Zwaan	0	0	1	4	384	190	367	436	2	0	0	0
Toendrarietgans	0	0	0	109	5.683	7.077	16.972	9.251	3	0	0	0
Kolgans	0	0	6	4.845	22.106	39.654	56.739	38.120	16.682	0	2	2
Grauwe Gans	8.355	12.709	11.968	47.339	72.110	39.719	59.676	33.217	8.898	3.625	5.691	3.491
Grote Canadese Gans	1.305	1.260	1.027	1.381	1.012	1.890	2.046	845	897	189	210	1.426
Brandgans	962	4.319	3.965	9.291	17.413	31.438	75.557	83.190	30.378	25.584	3.436	2.362
Rotgans	12	16	35	9.473	20.335	18.951	17.761	16.144	14.327	15.842	13.240	24
totaal	10.634	18.304	17.002	72.442	139.043	138.919	229.118	181.203	71.187	45.240	22.579	7.305

Hieronder staan de totalen van de overige ganzen/zwanen soorten die zijn waargenomen. Voor de Knobbelzwaan geldt verder dat het overzicht vooral buiten de maand januari niet compleet is omdat deze vogels vaak voorkomen in gebieden die voor ganzen minder aantrekkelijk zijn (vaarten, stadsparken e.d.) en daarom niet altijd geteld worden.

Tabel 2. Totaal aantal overige genoteerde soorten ganzen en zwanen tijdens de maandelijkse tellingen in Zeeland in 2009/2010

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Knobbelzwaan	76	247	288	272	504	500	1.283	495	641	210	213	175
Zwarte Zwaan	1	9	10	3	5	24	11	9	13	20	18	8
Wilde Zwaan	0	0	0	0	8	12	59	122	8	0	0	0
Taigarietgans	0	0	0	50	0	100	36	20	0	0	0	0
Kleine Rietgans	0	0	0	0	22	5	1.197	580	20	0	0	0
Soepgans	1	2	104	227	327	344	410	324	292	3	4	1
Zwaangans	0	0	0	0	0	2	1	1	1	0	0	0
Dwerggans	0	0	0	0	0	0	6	1	0	0	0	0
Indische Gans	5	1	2	8	7	5	16	4	4	1	3	6
Sneeuwgans	0	1	12	7	6	5	1	2	3	0	0	0
Ross' Gans	0	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0
Keizergans	0	0	0	0	1	0	0	0	2	0	0	0
Kleine Canadese Gans	0	0	1	3	375	13	52	1	1	0	0	0
Witbuikrotgans	0	0	0	0	2	8	50	52	5	0	1	0
Zwarte Rotgans	0	0	0	0	3	2	4	2	1	1	1	0
Roodhalsgans	0	1	0	0	1	0	2	3	5	0	0	0
Nijlgans	153	187	743	456	437	384	1.168	231	287	93	115	153
totaal	236	448	1.160	1.026	1.698	1.405	4.296	1.849	1.283	328	355	343

5.2. Kleine Zwaan- *Cygnus bewickii*

Profiel

De in Nederland voorkomende vorm van de Kleine Zwaan is een broedvogel van de toendra's van arctisch Rusland, met name op de toendra ten westen van Nova Zembla. De hier broedende Kleine Zwanen verlaten in september de broedplaatsen en trekken dan circa 3.000 kilometer via Rusland en de Baltische staten naar West-Europa, waar Denemarken, Engeland en Nederland belangrijke overwinteringsgebieden herbergen. In Nederland gaat het de laatste jaren om maximaal 9.000 tot 14.000 exemplaren. De vogels prefereren eiwitrijk plantaardig voedsel. Belangrijke voedselbronnen in Nederland zijn de knollen van fonteinkruiden buitendijks en bietenresten op akkers binnendijks. De timing van aankomst, de aantallen en de duur van het verblijf in Nederland zijn afhankelijk van onder meer de omstandigheden bij ons ten opzichte van de andere overwinteringsgebieden, het broedsucces op de toendra en de mate van beschikbaarheid van goed exploiteerbare voedselbronnen. De variatie in al deze factoren maakt dat de in Nederland verblijvende aantallen van jaar op jaar flink kunnen variëren. Sinds de eeuwwisseling zijn de aantallen in Nederland en elders in Noordwest-Europa aan de lage kant, terwijl de winterpopulatie rond de Oostzee een toename vertoont. De relatief milde winters in die regio spelen daarbij een voorname rol. Daarnaast is het broedsucces al enige tijd aan de lage kant, waardoor de hele populatie in omvang afneemt. Het huidige door de Nederlandse overheid ontwikkelde gedoog- en opvangbeleid richt zich niet op de Kleine Zwaan.

Seizoen 2009/2010

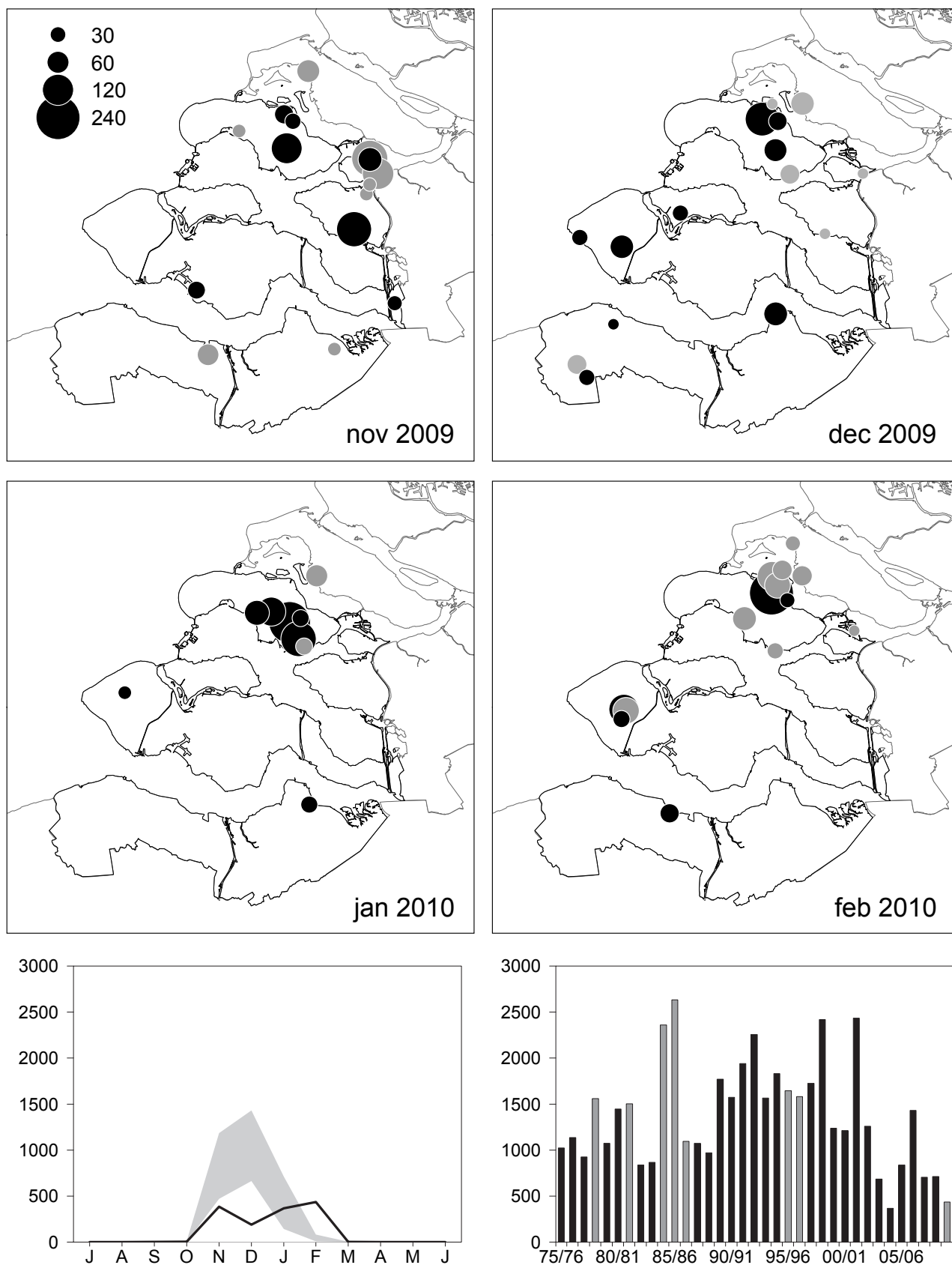
De winter van 2009/2010 was de eerste sinds 1996/1997 die als 'koud' de boeken ingaat (zie 3.1.), maar een gunstig effect op de aantallen Kleine Zwanen had dit allerminst. Sterker: van de acht koude winters sinds 1975 was dit het seizoen met veruit het laagste aantal Kleine Zwanen. Net als in het vorige seizoen kwam de populatieopbouw in Zeeland moeizaam op gang. In oktober was er nog vrijwel geen Kleine Zwaan in Zeeland te bekennen, hoewel in het oostelijk deel van het nabije Krammer-Volkerak al aardig wat exemplaren verbleven. Het novembertotaal van 384 exemplaren lag nog beduidend onder het als mager gekenschetste totaal voor november 2008, terwijl in het (niet meegerekende) Markiezaat nog honderden vogels verbleven. Net als vorig seizoen waren de aantallen in december lager dan die in de omringende maanden; een opvallende omkering van het gebruikelijke patroon. In januari lag het aantal gelijk aan het langjarig gemiddelde, terwijl het daar in februari voor het eerst in dit seizoen duidelijk boven lag. De 436 getelde Kleine Zwanen in deze maand vormden zelfs de hoogste maandsom van het seizoen en we moeten terug naar 2001 om een hoger februari-totaal te vinden. Ongetwijfeld is dit een effect van de winterkoude elders in NW-Europa.

Gedurende het hele seizoen lag het accent van de verspreiding op het noordelijk deel van de regio, eerst op Tholen en het Zeeuwse deel van het Krammer-Volkerak (bijv. 122 ex op de Plaat van de Vliet in november), daarna op open akkerland op Schouwen-Duiveland, waar akkers met bieten-, aardappel- en wortelresten tussen Brouwershaven, Ouwerkerk en Sirjansland favoriet waren. Met name in februari werden kleinere groepen op diverse locaties in de Grevelingen aangetroffen. Er is nog een belangrijke link tussen Schouwen-Duiveland en de Grevelingen: een groot deel van de overdag op Schouwen verblijvende vogels slaapt in luw, ondiep water nabij de eilanden in dit bekken.

Het Platte van Walcheren herbergde met name in december en februari aardig wat Kleine Zwanen (max. 83 ex. in februari). Op de Bevelanden en het Veerse Meer bleven de waarnemingen beperkt tot een viertal ex. in de Soelekerkepolder bij Kamperland op 13/12/2009. Onduidelijk is of de slaappleats op de Middelplaten nog in gebruik is. De magere Zeeuwse totalen zijn voor een groot deel op het conto van de populatie in West-Zeeuws-Vlaanderen te schrijven. De afgelopen jaren werden hier nog honderden Kleine Zwanen geteld, maar ditmaal bleef het maandmaximum steken op 14 ex. in december. De vogels zijn niet verdwenen uit de streek, maar verbleven vooral net over de Belgische grens in de Christoffelpolder bij Watervliet, waar honderden exemplaren profiteerden van Vlaamse subsidies aan boeren om geogste aardappel- en bietenvelden niet direct te ploegen (WWW.VILT.BE).

De Kleine Zwaan speelt geen rol bij het huidige opvang- en gedoogbeleid. Het percentage Kleine Zwanen binnen de opvanggebieden was in de voor de soort belangrijkste maanden te verwaarlozen. Het grootste deel van de Kleine Zwanen hield zich tijdens de dagtelling op in regulier agrarisch gebied.

Gemiddeld verbleef in de periode november 2009 – februari 2010 6% van de landelijke Kleine Zwaan-populatie binnen de provinciegrenzen. Dat is minder dan de afgelopen jaren gebruikelijk was. Met name de magere 4, 1% in januari is opmerkelijk, maar ook in februari –de maand met de hoogste aantallen in Zeeland- ging het om slechts 6% van de landelijke populatie. De landelijke totalen waren eveneens aan de magere kant, maar elders in West-Nederland waren in januari en februari juist relatief veel Kleine Zwanen aanwezig. Ondanks het relatief zachte weer en het vrijwel ontbreken van sneeuw in die maanden was er dus geen sprake van een grote influx in de provincie.

Figuur 2. Kleine Zwaan in Zeeland;

(boven) verspreiding tijdens vier tellingen, november 2009 – februari 2010. Grijsse stippen = natuur- & opvanggebied, zwarte stippen = buiten natuur/opvang.

(linksonder) aantalsverloop 2009/2010 (lijn) t.o.v. extremen 2006/07- 2008/09 (grijs)

(rechtsonder) jaarmaxima 1975/76 – 2009/2010 (koude winters zijn grijs)

Tabel 5.2.1. Percentage Kleine Zwanen in de Zeeuwse opvanggebieden, overige Natura 2000- en natuurgebieden en niet-natuurgebieden, seizoen 2009/2010.

maand	% in opvanggebieden	% overig Natura2000 en natuur	% buiten opvang/natuur
Oktober	0,0	88,0	12,0
November	5,1	46,2	48,7
December	4,7	17,2	78,1
Januari	3,0	6,5	90,5
Februari	4,3	29,6	66,1
Maart	0.0	0,5	99,5

Tabel 5.2.2. Aantal Kleine Zwanen in Zeeland 2009/2010. Per maand is de regio met het hoogste aantal vet gedrukt.

Regio	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Goeree-Overflakkee (Grev.)	0	0	0	0	16	18	14	13	0	0	0	0
Grevelingen	0	0	0	0	0	1	0	54	0	0	0	0
Schouwen-Duiveland	0	0	0	0	68	110	346	277	0	0	0	0
Krammer-Volkerak	0	0	0	3	122	0	0	1	0	0	0	0
St. Philipsland	0	0	1	1	59	1	0	0	0	0	0	0
Tholen	0	0	0	0	95	1	0	0	0	0	0	0
Noord-Beveland	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0
Walcheren	0	0	0	0	0	22	2	83	2	0	0	0
Zuid-Beveland (west)	0	0	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0
Zuid-Beveland (oost)	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0
West Zeeuws-Vlaanderen	0	0	0	0	0	14	0	8	0	0	0	0
Oost Zeeuws-Vlaanderen	0	0	0	0	15	19	5	0	0	0	0	0
totaal 2009 / 2010	0	0	1	4	384	190	367	436	2	0	0	0

Tabel 5.2.3. Aantal Kleine Zwanen in Zeeland 1990/1991 – 2008/2009. Per maand is het hoogste aantal in de periode 1990-2010 vet gedrukt. Zie ook tabel 5.2.2.

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
2008/2009	1	0	0	1	470	663	713	82	1	0	0	1
2007/2008	1	2	2	7	700	704	557	35	3	0	1	1
2006/2007	1	0	0	11	1.185	1.430	143	8	2	0	0	0
2005/2006	0	1	0	0	100	559	837	68	28	1	1	0
2004/2005	0	0	0	0	298	367	119	74	16	0	0	0
2003/2004	0	0	0	13	685	316	575	24	3	0	0	0
2002/2003	0	0	0	146	1.259	893	668	143	1	0	0	0
2001/2002	0	0	0	0	2.434	1.552	1.203	15	0	0	0	0
2000/2001	0	0	0	4	414	1.213	1.137	565	4	0	0	0
1999/2000	0	0	0	11	1.238	508	348	82	0	0	0	0
1998/1999			7	270	1.849	2.418	1.144	713	1			
1997/1998				33	515	1.725	296	15	2	1	1	
1996/1997				0	1.550	1.581	883	195	0			
1995/1996				0	1.645	1.367	532	524	22			
1994/1995				1	1.830	1.203	651	18	1			
1993/1994				39	1.114	1.565	726	49	2			
1992/1993				0	1.855	2.256	872	23	0			
1991/1992				15	1.396	1.941	843	138	0			
1990/1991				154	1.574	1.275	913	502	13			

Kleine Zwanen. Foto: Peter Eekelder

5.3. Toendrarietgans - *Anser serrirostris*

Profiel

De Toendrarietgans is –weinig verrassend- een broedvogel van de toendra's van arctisch Rusland, grofweg van het Kola schiereiland ten oosten van Finland tot aan Taimyr. In september trekken de Toendrarietganzen in zuidwestelijke richting weg. Via Rusland en de Baltische staten bereiken de vogels na een vlucht van 3.000 tot 5.000 kilometer de overwinteringsgebieden in Midden- en Noordwest-Europa. In Nederland verblijven de vogels vooral van de tweede helft van oktober tot laat in februari. In januari zijn de aantallen het hoogst, dan gaat het om circa 100.000 tot 150.000 vogels. Zoals bij de meeste arctische ganzen varieert het broedsucces van de Toendrarietgans sterk van jaar op jaar. De Nederlandse winterpopulatie is sinds 1990 toegenomen, waarschijnlijk eerder als gevolg van een herverdeling van winterconcentraties in Europa dan van een daadwerkelijke toename van de populatie. De in Nederland verblijvende vogels voeden zich tot in januari vooral met oogstresten op akkers, onder meer van suikerbieten, granen en aardappels. Als er op de akkers niet veel meer te halen valt, schakelen veel Toendrarietganzen over op gras of jonge wintergranen. De vogels verblijven meestal in grote, soms met andere soorten gemengde groepen. De slaappleaatsen bevinden zich in open water of op rustige buitendijkse platen.

Uit onderzoek is gebleken dat het gros van de in Zeeland verblijvende Rietganzen bestaat uit de Toendra-variant. Jaarlijks worden ook waarnemingen van de in de taiga van Scandinavië en Siberië broedende Taigarietgans (*Anser fabalis*) gedaan, maar deze (onder)soort blijft een zeldzaamheid binnen de provinciegrenzen.

Het huidige door de overheid ontwikkelde gedoog- en opvangbeleid richt zich niet op de Toendrarietgans.

Seizoen 2009/2010

De aantallen Rietganzen in 2009/2010 waren hoger dan in de afgelopen jaren; sinds de eeuwwisseling werden alleen in 2001/2002 vergelijkbare totalen gevonden. Opvallend is dat ook meer exemplaren werden geteld dan in de strenge winters van midden jaren negentig. In oktober-december verliep de populatieopbouw nog volgens de momenteel gebruikelijk patronen, maar in januari en februari waren veel meer Rietganzen in de regio te vinden dan gebruikelijk: in beide maanden ging het om de hoogste maandsom sinds 1990. Ongetwijfeld is dit een effect van het strenge winterweer in NW-Europa.

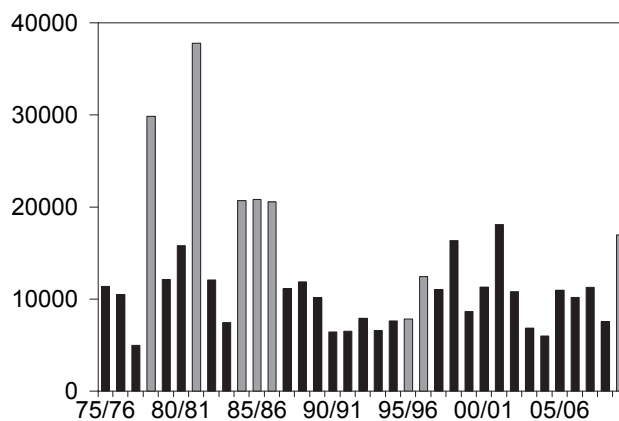
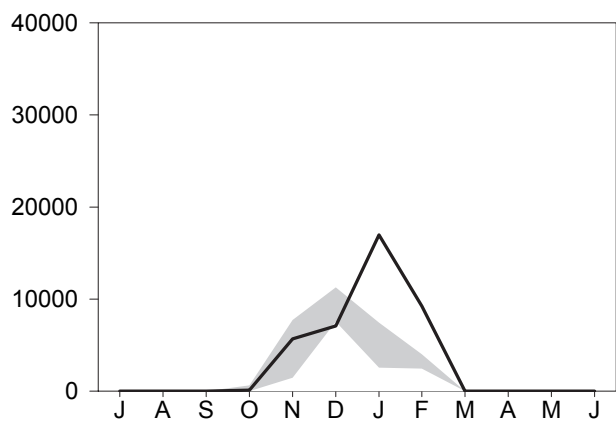
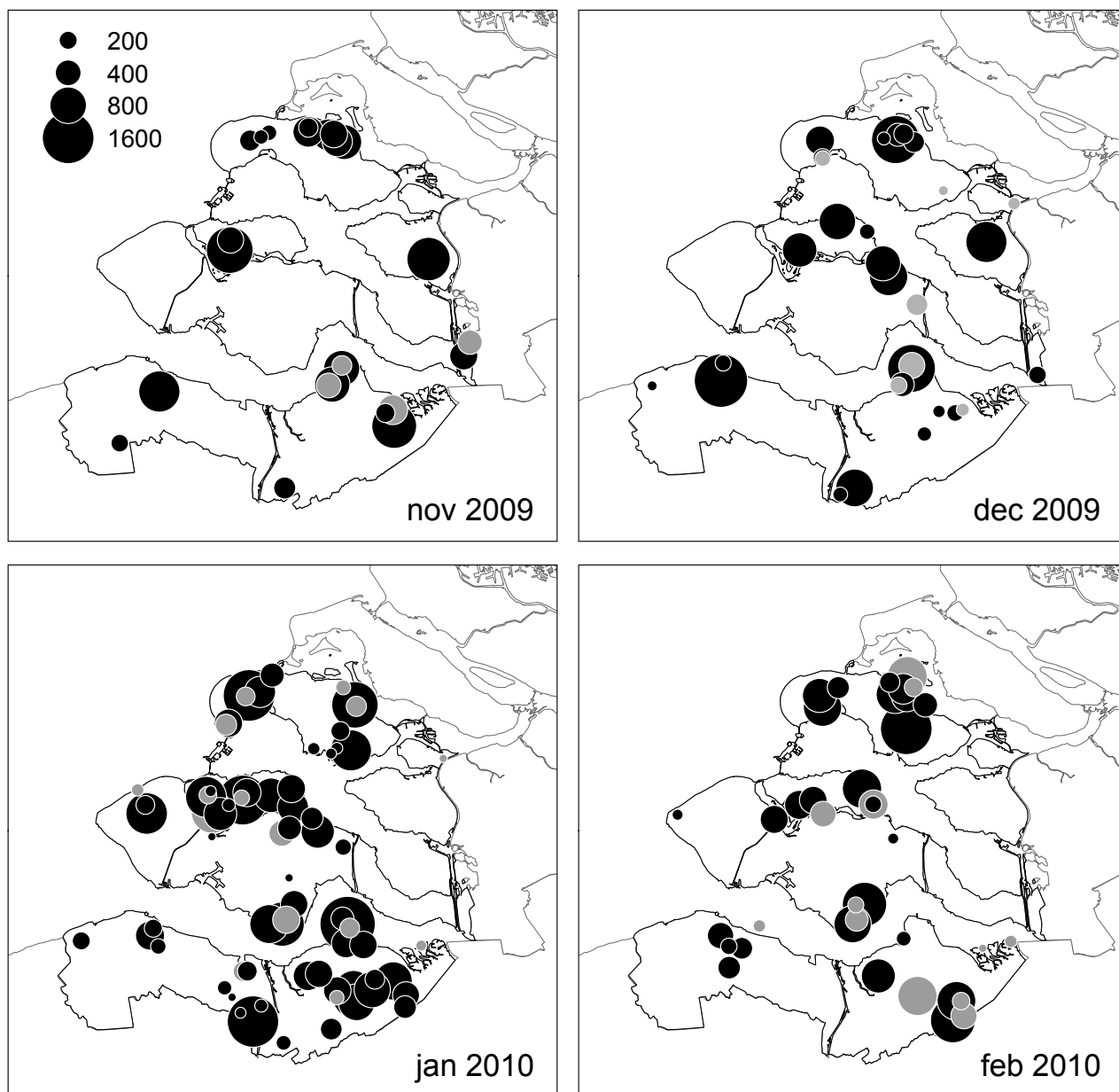
Wat de verdeling over de Zeeuwse regio's betreft viel vooral het voorkomen in Zeeuws-Vlaanderen op. Van november tot en met januari verbleven de meeste Rietganzen in Oost Zeeuws-Vlaanderen, terwijl in december een tweede plaats was weggelegd voor West Zeeuws-Vlaanderen. Waarschijnlijk speelt een betere teldekking in de Kop van Ossensisse een rol (zie verslag 2008/2009), maar daarnaast is ongetwijfeld sprake van een reële ontwikkeling. Deze sluit goed aan bij die in Vlaanderen, waar recordaantallen geteld werden in januari en februari, onder meer in het aan West Zeeuws-Vlaanderen grenzende krekengebied (Devos & Kuijken 2010).

Belangrijke pleisterplaatsen in Zeeuws-Vlaanderen waren de Noordhofpolder (2000 ex. op 12/01/2010), de Baarzandepolder bij Schoondijke (1720 ex. op 13/12/2009), de Groote St. Albertpolder bij Sluiskil (1460 ex. op 15/01/2010), Perkpolder-Zeedorp (1200 ex. op 12/12/2009) en de Willem-Hendrikspolder bij Graauw (860 ex. op 15/11/2009). De traditionele pleisterplaatsen op Schouwen-Duiveland en Tholen waren grote delen van het seizoen goed bezet, met aantallen van meer dan 1.000 ex. in de Zonnemairepolder, de Dreischorpolder, de Bantampolder bij Schuddebeurs en Polder Schouwen-West bij Haamstede. Het geheel ontbreken van Rietganzen op Tholen in januari en februari is waarschijnlijk niet reëel. Rond het Veerse Meer en op Noord-Beveland werden opvallend veel Rietganzen geteld, met de Soelekerkepolder bij Kamperland (1000 ex. op 16/11/2009) en de Geersdijkpolder (1300 ex. op 16/01/2010) als belangrijke locaties. In januari/februari waren in de polders rond Baarland/Hoedekenskerke ook veel Rietganzen aanwezig. Opvallend tot slot was de groep van 625 ex bij Molembaix op Walcheren op 18/01/2010. Het gros van de Rietganzen in de provincie bevond zich op oogstresten op regulier akkerland.

Rietganzen maken gebruik van slaappleaatsen. Helaas is slechts een fragmentarisch recent beeld van de door de soort gebruikte slaappleaatsen in de regio beschikbaar. Dit beeld wijst op een aanzienlijk groter belang van (buitendijkse) natuurgebieden als slaappleaats. Te hopen valt dat er spoedig een completer beeld van ligging en omvang van deze slaappleaatslocaties verkregen zal worden.

Het opvang- en verjaagbeleid is niet gericht op de Toendrarietgans. Het percentage Toendrarietganzen binnen de opvanggebieden is over het algemeen erg laag. Dat zal zeker van doen hebben met de voorkeur van de soort voor akkerland als foerageergebied. De enige opvanggebied waar meer dan 200 ex. geteld werden was het Groot-Eiland (493 ex. in februari). Het percentage van de Zeeuwse populatie binnen opvanggebieden lag in de voor de soort belangrijkste maanden (november-februari) lag alleen in februari net boven de 5 procent.

Het aandeel van de Zeeuwse populatie Toendrarietganzen in het landelijk totaal was iets groter dan in het afgelopen seizoen. Toch verbleef alleen in januari (8.1 %) meer dan vijf procent van de landelijke populatie binnen de provinciegrenzen, terwijl het zowel in december als in februari om iets meer dan 4 procent ging. Het naar Zeeuwse begrippen forse februari-totaal paste goed in het landelijk beeld, maar leidde dus niet tot een verhoging van het relatieve belang van de regio.

Figuur 3. Toendrarietgans in Zeeland;
(boven) verspreiding tijdens vier tellingen, november 2008 – februari 2009. Grize stippen = natuur- & opvanggebied, zwarte stippen = buiten natuur/opvang.
(linksonder) aantalsverloop 2009/2010 (lijn) t.o.v. extremen 2006/07 – 2008/09 (grijs)
(rechtsonder) jaarmaxima 1975/76 – 2009/2010 (koude winters zijn grijs)

Tabel 5.3.1. Percentage Toendrarietganzen in de Zeeuwse opvanggebieden, overige Natura 2000- en natuurgebieden en niet-natuurgebieden, seizoen 2009/2010.

maand	% in opvanggebieden	% overig Natura2000 en natuur	% buiten opvang/natuur
Oktober	0,0	17,5	82,5
November	4,1	2,1	93,8
December	0,7	2,2	97,1
Januari	1,0	5,9	93,0
Februari	5,4	11,0	83,5
Maart	87,4	0,3	12,3

Tabel 5.3.2. Aantal Toendrarietganzen in Zeeland 2009/2010. Per maand is de regio met het hoogste aantal vet gedrukt.

Regio	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Grevelingen	0	0	0	0	0	0	0	540	0	0	0	0
Schouwen-Duiveland	0	0	0	72	1.101	1.446	3.623	3.793	0	0	0	0
St. Philipsland	0	0	0	0	0	5	1	0	0	0	0	0
Tholen	0	0	0	0	750	600	0	0	0	0	0	0
Oosterschelde	0	0	0	0	0	0	0	170	0	0	0	0
Noord-Beveland	0	0	0	0	1.100	687	2.928	770	0	0	0	0
Veerse Meer	0	0	0	0	0	0	670	0	0	0	0	0
Walcheren	0	0	0	0	0	0	657	133	0	0	0	0
Zuid-Beveland (west)	0	0	0	4	0	817	2.005	1.382	0	0	0	0
Zuid-Beveland (oost)	0	0	0	0	204	20	0	0	0	0	0	0
Westerschelde	0	0	0	19	0	0	3	5	0	0	0	0
West Zeeuws-Vlaanderen	0	0	0	0	630	1.736	206	216	0	0	0	0
Oost Zeeuws-Vlaanderen	0	0	0	14	1.898	1.766	6.879	2.242	3	0	0	0
totaal 2009 / 2010	0	0	0	109	5.683	7.077	16.972	9.251	3	0	0	0

Tabel 5.3.3. Aantal Toendrarietganzen in Zeeland 1990/1991 – 2008/2009. Per maand is het hoogste aantal in de periode 1990-2010 vet gedrukt. Zie ook tabel 5.3.2.

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
2008/2009	0	0	0	6	1.469	7.545	6.584	3.061	1	0	0	2
2007/2008	0	0	1	127	3.972	11.279	7.456	4.004	0	0	1	0
2006/2007	0	1	0	612	7.723	10.183	2.561	2.450	1	0	0	0
2005/2006	1	1	1	153	2.107	10.953	6.468	1.856	359	0	0	0
2004/2005	0	0	1	289	3.785	5.129	5.989	4.014	1	1	0	1
2003/2004	0	0	1	191	4.992	6.844	2.971	918	2	23	0	0
2002/2003	1	0	0	95	9.601	10.810	3.850	1.629	49	0	0	0
2001/2002	0	0	0	120	8.640	18.087	11.519	830	9	0	0	1
2000/2001	0	0	0	66	2.759	8.850	11.299	6.950	760	0	0	0
1999/2000	0	0	0	13	4.959	8.650	7.602	2.830	2	0	1	0
1998/1999	0	0	1	93	5.482	10.166	16.341	8.711	206	0	0	0
1997/1998	0	0	0	47	3.928	11.042	3.019	883	3	0	1	0
1996/1997	0	0	1	6	4.396	6.617	12.438	859	0	0	0	0
1995/1996				0	2.404	7.831	7.026	3.960	33			
1994/1995				0	1.553	7.618	6.657	947	0			
1993/1994				6	557	6.177	6.573	3.092	0			
1992/1993				2	1.658	6.246	7.917	1.111	3			
1991/1992				0	520	6.511	4.191	2.157	0			
1990/1991				0	527	6.437	4.598	4.028	0			

Toendrarietganzen op een slaappleaats samen met Kolganzen. Foto: Peter Eekelder

5.4. Kolgans - *Anser albifrons*

Profiel

Kolganzen broeden in grote delen van arctisch Rusland. Het broedsucces varieert en is duidelijk gerelateerd aan de arctische lemming-cyclus. Een gering aantal paren –deels afkomstig van ontsnapte lokvogels en aangeschoten exemplaren- verblijft 's zomers in Nederland en kan hier ook tot broeden komen. De verschillende populaties overwinteren van West-Europa tot locaties ten zuiden van de Kaspische Zee. De in Groenland broedende ondersoort *A.a.flavirostris* overwintert in Ierland en Schotland en is in Nederland erg zeldzaam. De in Nederland verblijvende Kolganzen broeden voornamelijk in het westelijk deel van het broedgebied en trekken via het Kara schiereiland, de Baltische staten en Zuid-Scandinavië naar de overwinteringsgebieden. De Nederlandse winterpopulatie bestaat uit 500.000 tot 700.000 vogels en verblijft op diverse plaatsen in Laag-Nederland en in het rivierengebied. Veruit de meeste Kolganzen voeden zich hier op grasland. Een klein deel profiteert van oogstresten op akkerland. Vanaf januari foerageren Kolganzen ook geregeld op wintergranen.

Sinds het midden van de vorige eeuw is het aantal in Noordwest-Europa overwinterende Kolganzen fors gestegen, terwijl bij andere populaties (met name die van Midden-Europa) juist een daling kenbaar is.

De Kolgans is een van de soorten waarvoor de overheid het huidige gedoog- en opvangbeleid heeft ontwikkeld.

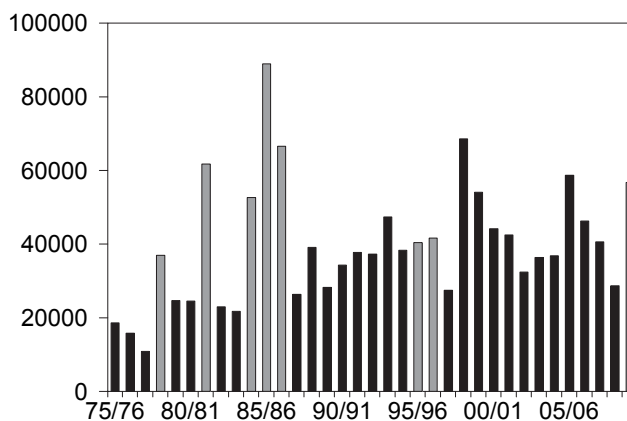
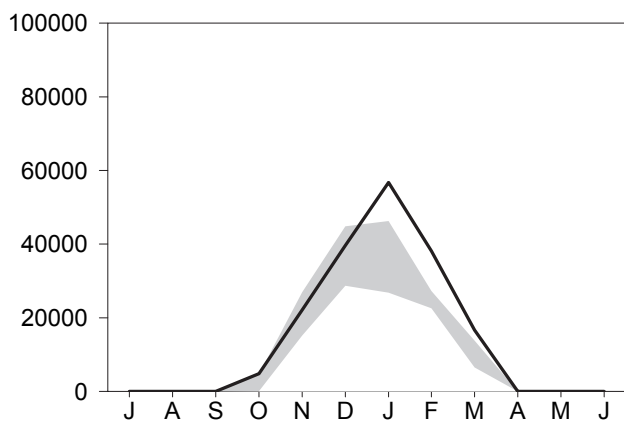
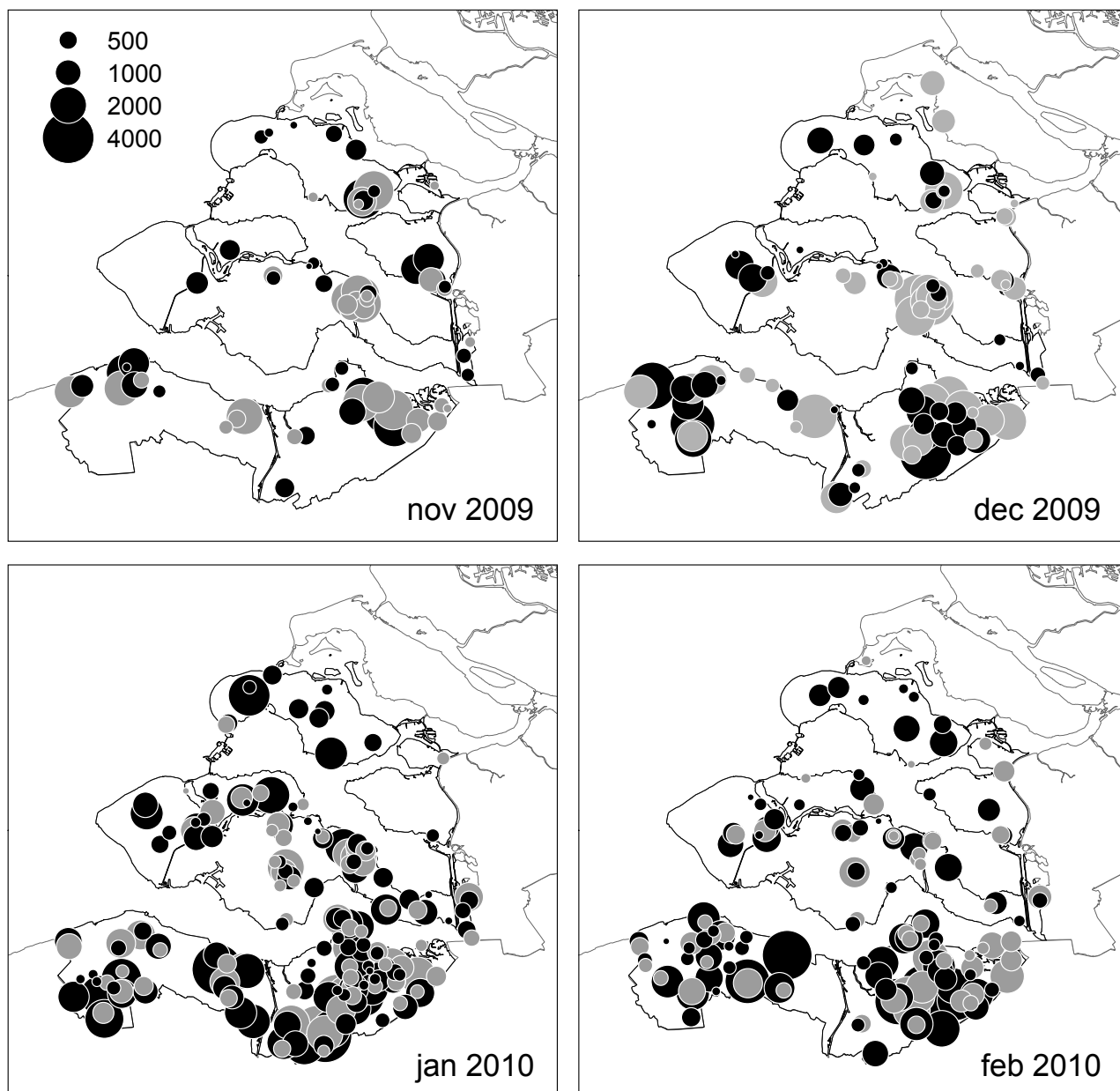
Seizoen 2009/2010

Na drie seizoenen met teruglopende totalen lag het totaal aantal in Zeeland ditmaal bijna gelijk aan dat van het seizoen 2005/2006. Dat betekent dat er meer Kolganzen waren dan in de voorafgaande strenge winters, midden jaren negentig, maar lang niet zoveel als in die van midden jaren tachtig. Het verschil ten opzichte van de vorige seizoenen was het grootst in januari en februari, niet toevallig de maanden met strenge winterse omstandigheden in grote delen van NW-Europa. Ook in maart waren nog relatief veel Kolganzen aanwezig: de telling leverde een maandrecord van 16.682 ex. op. Zoals gebruikelijk lag het accent in de verspreiding op Zeeuws-Vlaanderen, maar vooral in januari en februari was de verspreiding in de hele provincie opvallend breed en werden soms fikse groepen gezien op locaties waar dat niet jaarlijks het geval is. Toch waren 15 van de 24 Zeeuwse maand-gebied-combinaties met meer dan 1500 Kolganzen in Oost Zeeuws-Vlaanderen te vinden, met als uitschieters de 5000 ex. op 16/01/2010 in de Oud-beoosten Blij-bezuidenpolder bij Koewacht en de 3860 ex op 17/12/2009 in de Riet- en Wulfsdijkpolder-zuid bij Hulst. Goede gebieden in West Zeeuws-Vlaanderen waren onder meer de Elisabethpolder bij Biervliet (3500 ex. op 16/01/2010), de Beukelpolder en Paulinapolder bij Biervliet (3200 ex. op 15/02/2010) en de Oudelandsche polder bij Cadzand (2600 ex. op 13/12/2009). Benoorden de Westerschelde werden alleen groepen van meer dan 1500 ex. gezien in delen van de Yerseke en Kapelse Moer en nabij de Deessche Watergang op Zuid-Beveland en in Polder Schouwen-West. Het beeld op Tholen is mogelijk niet geheel volledig. Het talrijke voorkomen in Zeeuws-Vlaanderen werd doorgetrokken in Belgisch Vlaanderen, waar januari en februari uitzonderlijk hoge aantallen Kolganzen bracht, onder meer in het aan West Zeeuws-Vlaanderen grenzende krekengebied (Devos & Kuijken 2010).

Van oktober tot en met maart verbleef maandelijks tussen de 18 en 54 procent van de getelde Zeeuwse Kolganzen in de opvanggebieden. Het gemiddelde bedroeg 38,1 procent, ruim minder dan in de vorige drie seizoenen. Opvanggebieden Yerseke Moer en Saefthinghe waren goed voor gemiddeld 12,6 en 8,2 procent van het Zeeuwse totaal. De overige opvanggebieden scoorden gemiddeld minder dan 5 procent, al werd dat percentage in Groot-Eiland, Braakman, Baarzandse Kreek en de Maire in sommige maanden wel overstegen. De resultaten indiceren dat het huidige opvangbeleid in Zeeland beter werkt in milde dan in strenge winters, terwijl de totale Zeeuwse populatie in die strenge winters veelal omvangrijker is.

Het percentage in Zeeland verblijvende Kolganzen ten opzichte van de landelijke populatie lag dit seizoen hoger dan in het voorafgaande seizoen. Van december tot en met februari verbleef meer dan 5 % van de landelijke populatie binnen de provinciegrenzen, met een piek van 7,8% in januari. In november en februari ging het om 3,7, respectievelijk 3,9 procent.

Net als bij de Rietgans is er geen goed recent overzicht van slaapplekken van Kolganzen in Zeeland, maar wijzen de schaarse gegevens op het grote belang van omvangrijke open natuurgebieden. In het seizoen 2009/2010 werden slaapplekken met meer dan 1000 Kolganzen vastgesteld bij de Baarzandsche Kreek, op de Hooge Platen, in de Braakman-Noord, in het Verdrongen Land van Saefthinghe en in de Maire, maar dit beeld is ongetwijfeld verre van compleet.

Figuur 4. Kolgans in Zeeland;
 (boven) verspreiding tijdens vier tellingen, november 2008 – februari 2009. Grijsse stippen = natuur- & opvanggebied, zwarte stippen = buiten natuur/opvang.
 (linksonder) aantalsverloop 2009/2010 (lijn) t.o.v. extremen 2006/07 – 2008/09 (grijs)
 (rechtsonder) jaarmaxima 1975/76 – 2008/09 (koude winters zijn grijs)

Tabel 5.4.1. Percentage Kolganzen in de Zeeuwse opvanggebieden, overige Natura 2000- en natuurgebieden en niet-natuurgebieden, seizoen 2009/2010.

maand	% in opvanggebieden	% overig Natura2000 en natuur	% buiten opvang/natuur
Oktober	49,3	4,5	46,2
November	51,4	3,1	45,5
December	53,7	7,1	39,2
Januari	23,9	11,4	64,7
Februari	18,4	7,4	74,1
Maart	32,1	10,2	57,7

Tabel 5.4.2. Aantal Kolganzen in Zeeland 2009/2010. Per maand is de regio met het hoogste aantal vet gedrukt.

Regio	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Goeree-Overflakkee (Grev.)	0	0	0	40	0	385	0	0	0	0	0	0
Grevelingen	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0
Schouwen-Duiveland	0	0	0	79	3.433	2.033	2.731	979	629	0	1	0
Krammer-Volkerak	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0
St. Philipsland	0	0	0	1	0	3	15	16	1	0	0	0
Tholen	0	0	5	270	1.429	504	16	401	433	0	1	2
Oosterschelde	0	0	0	3	0	13	15	110	0	0	0	0
Noord-Beveland	0	0	0	0	100	2	1.802	236	0	0	0	0
Veerse Meer	0	0	0	0	0	0	210	0	0	0	0	0
Walcheren	0	0	0	32	140	1.322	2.001	1.268	1.178	0	0	0
Zuid-Beveland (west)	0	0	1	84	251	1.883	3.198	1.469	2.579	0	0	0
Zuid-Beveland (oost)	0	0	0	1.334	4.243	7.874	4.118	876	1.097	0	0	0
Westerschelde	0	0	0	0	0	0	12	278	0	0	0	0
West Zeeuws-Vlaanderen	0	0	0	376	3.338	9.124	10.882	10.166	5.739	0	0	0
Oost Zeeuws-Vlaanderen	0	0	0	2.626	9.168	16.511	31.739	22.316	5.026	0	0	0
totaal 2009 / 2010	0	0	6	4.845	22.106	39.654	56.739	38.120	16.682	0	2	2

Tabel 5.4.3. Aantal Kolganzen in Zeeland 1990/1991 – 2008/2009. Per maand is het hoogste aantal in de periode 1990-2010 vet gedrukt. Zie ook tabel 5.4.2.

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
2008/2009	0	1	0	83	15.174	28.709	26.803	22.599	12.003	5	10	0
2007/2008	1	0	3	4.690	26.935	39.465	40.615	26.114	13.810	3	7	2
2006/2007	1	0	2	4.190	25.986	44.808	46.291	27.256	6.502	21	1	2
2005/2006	0	2	0	4.027	22.101	49.827	58.661	31.262	13.461	19	4	0
2004/2005	1	0	3	7.282	27.986	31.550	36.802	24.557	13.150	1	1	0
2003/2004	0	1	4	3.307	16.126	28.102	36.343	19.697	9.651	3	0	0
2002/2003	2	1	1	3.186	29.246	23.463	32.393	26.096	12.503	1.705	1	0
2001/2002	0	2	4	1.844	25.817	42.478	34.802	21.463	5.933	731	2	2
2000/2001	1	3	2	1.863	7.744	32.238	44.175	39.676	7.354	3	2	2
1999/2000	2	2	15	3.960	23.812	37.591	54.080	28.305	8.185	71	2	1
1998/1999	3	2	0	1.238	14.025	32.272	68.583	42.656	9.960	24	1	2
1997/1998	0	0	0	1.885	14.179	27.481	26.843	20.434	12.831	1	5	2
1996/1997	0	0	0	243	18.383	41.645	28.284	31.647	9.064	0	0	0
1995/1996	0	0	0	47	11.368	29.742	40.434	36.182	16.050	0	0	0
1994/1995	0	0	0	88	5.990	21.353	38.348	32.241	1.810	0	0	0
1993/1994	0	0	0	37	5.380	37.518	47.336	37.114	8.450	0	0	0
1992/1993	0	0	0	217	4.778	37.273	30.997	16.902	10.852	0	0	0
1991/1992	0	0	0	10	8.123	37.742	27.871	25.994	14.777	0	0	0
1990/1991	0	0	0	27	710	24.639	34.278	31.101	9.972	0	0	0

Kolgenzen. Foto: Peter Eekelder

5.5. Grauwe Gans - *Anser anser*

Profiel

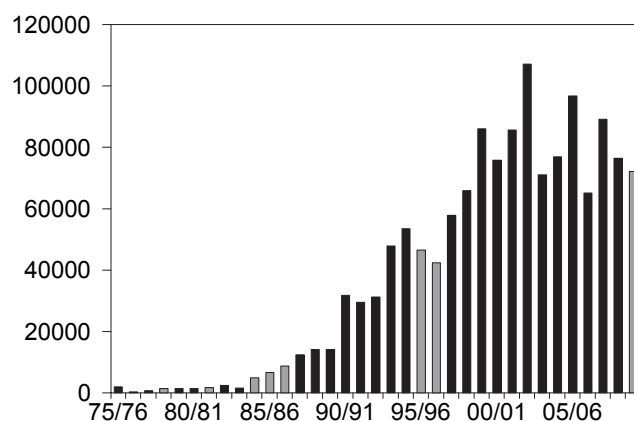
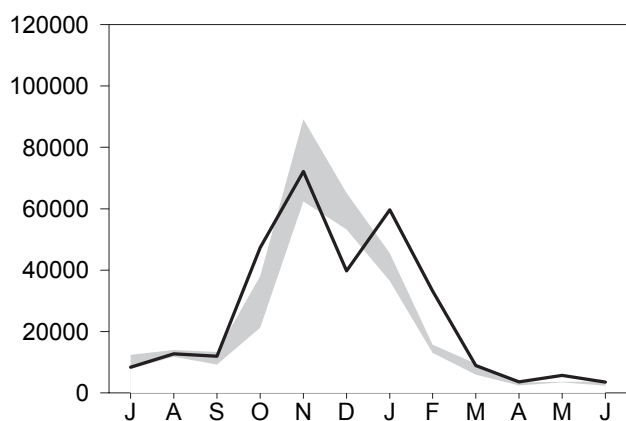
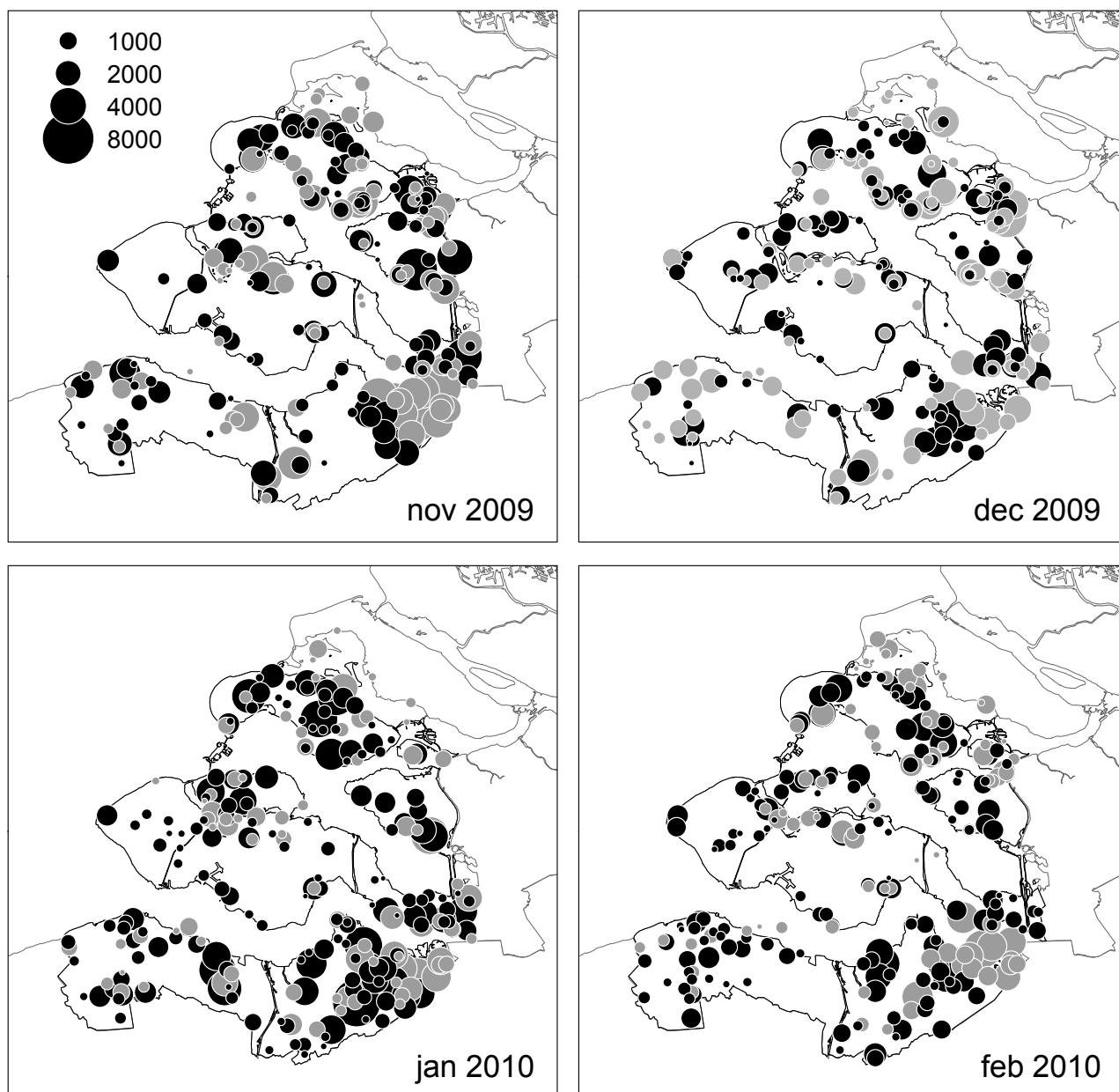
Met een broedpopulatie van circa 25.000 paar is de Grauwe Gans veruit de talrijkste in Nederland broedende ganzensoort. Het gros van deze broedvogels overwintert binnen de landsgrenzen en wordt dan vergezeld door broedvogels uit Scandinavië en Midden-Europa. In november zijn de aantallen in Nederland op zijn hoogst; dan verblijven hier de laatste jaren 250.000 tot 300.000 exemplaren. De vogels foerageren hier vooral op wortelknollen van Riet en Zeebies en binnendijks op oogstresten en grasland. Het Verdronken Land van Saeftinghe is van oktober tot in januari de belangrijkste verblijfplaats van de soort in Noordwest-Europa. De Grauwe Gans is een van de soorten waarvoor de overheid het huidige gedoog- en opvangbeleid heeft ontwikkeld.

Seizoen 2009/2010

Na een aantalspiek rond de eeuwwisseling neemt het totaal aantal Grauwe Ganzen in Zeeland langzaam maar zeker af. Seizoen 2009/2010 past goed in dat beeld: de totalen lagen weer wat lager dan in de twee voorafgaande seizoenen. Met name gold dat voor november en december; in oktober en januari werden juist meer ex. geteld dan in de drie voorafgaande seizoenen. De hoogste maandsom bedroeg 59.676 ex. en werd geteld in januari, terwijl februari een nieuw maandrecord van 33.217 ex. opleverde. Waarschijnlijk was er in januari en februari een bescheiden influx van vogels die meestal ten noorden van Zeeland overwinteren. Een aantal afgelezen halsbanden wees in deze richting (Remmerts 2010). Toch werd in eerdere jaren met strenge winters werd geen effect op de aantallen Grauwe Ganzen in de provincie vastgesteld en in Belgisch Vlaanderen was daar ook ditmaal geen sprake van (Devos & Kuijken 2010). Wel leek de spreiding in Zeeland groter dan in afgelopen jaren; het totaal aantal telgebieden waarin Grauwe Ganzen werden gemeld nam toe, evenals het gemiddeld aantal ganzen per telgebied in de periode december-februari. Gedurende de periode oktober-maart werden in 39 Zeeuwse telgebieden meer dan 1000 Grauwe Ganzen gemeld; 19 daarvan in Oost Zeeuws-Vlaanderen & Saeftinghe, 2 in West Zeeuws-Vlaanderen, 3 op de Bevelanden incl. Veerse Meer, 7 op Tholen/St.Philipsland en 8 op Schouwen-Duiveland incl. Grevelingen. Meer dan 2500 Grauwe Ganzen per telgebied werden vooral gemeld in Oost Zeeuws-Vlaamse telgebieden: Hondegat Saeftinghe, Willem-Hendrikspolder en Melopolder Graauw, Kruispolder, Koningin Emmapolder en Oude Vaart Hulst. Elders werden dergelijke omvangrijke aantallen alleen gemeld op Tholen, en wel in het Rammegors, in de Poortvliet- en Mallandpolder en zuidkust Strijeham-stad.

Het gemiddelde percentage van Grauwe Ganzen in opvang- en natuurgebieden in de periode september 2009 – maart 2010 bedroeg 40,3 procent, ruim minder dus dan de 63 procent van het vorige seizoen. Het opvanggebied Saeftinghe (dat het gehele buitendijkse schor en een deel van het aangrenzende polderland beslaat) herbergde in de periode oktober-maart 12,2 tot 39,3 procent van de totale Zeeuwse populatie Grauwe Ganzen. Voor het derde achtereenvolgende seizoen nam hiermee het relatieve belang van dit opvanggebied voor de Zeeuwse populatie af, maar nog altijd is het met afstand het belangrijkste opvanggebied voor de soort in de provincie. Overigens was de decembertelling hier niet volledig: de telling op het schor mislukte in die maand; alleen de polders werden geteld. Hierdoor zal in december naar schatting circa 40 procent van de in totaal in het opvanggebied aanwezige Grauwe Ganzen gemist zijn. Voor recente aantalsontwikkelingen op en rond Saeftinghe kan men terecht op de website van de Saeftinghe-tellers: <http://users.skynet.be/saeftinghe>. In een drietal andere opvanggebieden werd in een enkele maand meer dan vijf procent van de totale Zeeuwse populatie in de maanden oktober-maart geteld, en wel in de Axelse Kreek (5,0% in december), Van Haftenpolder (8,5% in december) en de Maire (5,4% in december). In de meeste opvanggebieden werden minder Grauwe Ganzen geteld dan in het vorige seizoen.

Het aandeel van de in Zeeland verblijvende Grauwe Ganzen in de landelijke populatie nam voor het derde achtereenvolgende jaar af. Voor het eerst in jaren werd in geen enkele maand de 20%-grens overschreden. Het hoogste percentage was de 19,8 procent in november. Alleen de 16,8 procent in januari lag wat hoger (4,4, %) dan in januari 2009. Ondanks de relatieve en absolute afnemende trend blijft het belang van Zeeland voor de Grauwe Gans aanzienlijk: van oktober tot en met februari ging het om meer dan 10 procent van de landelijke populatie.

Figuur 5. *Grauwe Gans* in Zeeland;

(boven) verspreiding tijdens vier tellingen, november 2008 – februari 2009. Grijsz stippen = natuur- & opvanggebied, zwartz stippen = buiten natuur/opvang.

(linksonder) aantalsverloop 2009/2010 (lijn) t.o.v. extremen 2006/07 – 2008/09 (grijs)

(rechtsonder) jaarmaxima 1975/76 – 2009/2010 (koude winters zijn grijs)

Tabel 5.5.1. Percentage Grauwe Ganzen in de Zeeuwse opvanggebieden, overige Natura 2000- en natuurgebieden en niet-natuurgebieden, seizoen 2009/2010.

maand	% in opvanggebieden	% overig Natura2000 en natuur	% buiten opvang/natuur
Oktober	60,1	15,8	24,2
November	47,4	8,3	44,3
December	45,1	13,0	41,9
Januari	21,1	7,4	71,5
Februari	28,2	13,6	58,2
Maart	30,8	23,4	45,8

Tabel 5.5.2. Aantal Grauwe Ganzen in Zeeland 2009/2010. Per maand is de regio met het hoogste aantal vet gedrukt.

Regio	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Goeree-Overflakkee (Grev.)	498	136	6	1.847	295	1.145	17	159	151	384	166	105
Grevelingen	902	1.048	1.072	675	1.357	102	269	701	608	1.117	716	682
Schouwen-Duiveland	1.452	1.132	1.162	5.311	8.095	6.701	10.643	7.263	1.348	573	914	269
Krammer-Volkerak	18	188	56	107	0	168	0	1	67	68	64	66
St. Philipsland	26	979	273	2.397	2.858	1.879	89	106	407	210	425	10
Tholen	179	274	1.344	4.837	9.038	5.775	4.842	1.825	503	174	699	438
Oosterschelde	8	62	0	1.130	328	538	441	571	50	43	29	79
Noord-Beveland	879	1.078	1.288	2.411	1.337	1.493	2.657	1.376	853	453	1.058	611
Veerse Meer	103	45	83	1.269	138	0	274	6	182	86	234	426
Walcheren	358	240	287	1.211	545	1.428	602	1.087	292	94	272	147
Zuid-Beveland (west)	542	1.112	990	349	4.908	1.487	1.487	1.791	947	213	574	480
Zuid-Beveland (oost)	0	0	309	1.973	3.841	3.342	4.813	2.274	562	19	71	0
Westerschelde	1.314	550	125	2.454	1.662	8	210	1.001	292	32	62	39
West Zeeuws-Vlaanderen	20	0	7	2.656	3.130	2.598	5.123	1.856	577	92	55	44
Oost Zeeuws-Vlaanderen	2.056	5.865	4.966	18.712	34.578	13.055	28.209	13.200	2.059	67	352	95
totaal 2009 / 2010	(8355)	(12709)	(11968)	47.339	72.110	39.719	59.676	33.217	8.898	(3625)	(5691)	(3491)

() aantallen niet compleet, alleen gebaseerd op tellingen rondom zoute wateren

Tabel 5.5.3. Aantal Grauwe Ganzen in Zeeland 1990/1991 – 2008/2009. Per maand is het hoogste aantal in de periode 1990-2010 vet gedrukt. Zie ook tabel 5.5.2.

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
2008/2009	(9127)	(12392)	(9195)	21.228	76.458	53.254	36.457	13.072	5.900	(3403)	(3466)	(3681)
2007/2008	(12442)	(13972)	(13332)	38.057	89.149	60.191	45.530	14.708	7.875	(2709)	(3577)	(3729)
2006/2007	(7809)	(11768)	(10233)	32.687	62.416	65.135	40.106	15.731	9.505	(2408)	(3546)	(2327)
2005/2006	(11130)	(9772)	(16494)	47.303	51.309	96.720	75.594	15.301	5.679	(1622)	(1835)	(2338)
2004/2005	(5927)	(10016)	(10824)	55.027	76.925	62.057	51.547	12.416	8.489	(1898)	(2606)	(1461)
2003/2004	(7736)	(10108)	(11774)	39.986	71.070	52.856	61.107	12.414	5.502	(1438)	(2056)	(1466)
2002/2003	(8847)	(9331)	(8471)	33.589	107.134	83.833	68.171	24.246	6.086	(1043)	(2319)	(1077)
2001/2002	(4203)	(6062)	(13166)	36.477	85.634	72.614	72.348	9.541	7.047	(2764)	(1757)	(1163)
2000/2001	(4897)	(5531)	(4579)	23.833	75.822	55.542	59.822	16.355	3.752	(916)	(1058)	(827)
1999/2000	(1674)	(2749)	(5253)	29.386	74.825	85.999	59.444	6.821	5.148	(849)	(765)	(589)
1998/1999	(969)	(1640)	(3680)	12.954	65.896	57.721	62.380	6.064	2.284	(533)	(482)	(205)
1997/1998	(1644)	(1329)	(3122)	28.779	57.885	34.373	37.006	6.135	2.275	(234)	(320)	(186)
1996/1997	(436)	(1080)	(1737)	5.396	41.491	42.359	31.566	15.507	2.955	(329)	(538)	(279)
1995/1996			2.735	18.521	46.514	38.222	19.306	16.388	3.664			
1994/1995			4.537	28.947	53.467	31.293	35.118	7.423	2.987			
1993/1994			2.088	7.264	25.963	30.371	47.885	4.668	1.716			
1992/1993			683	13.107	31.233	31.113	22.840	4.936	1.371			
1991/1992			294	1.032	20.665	22.653	29.484	1.571	1.151			
1990/1991			1.271	6.285	17.966	26.760	31.762	12.946	1.801			

() aantallen niet compleet, alleen gebaseerd op tellingen rondom zoute wateren.

Grauwe Ganzen en Kolganzen. Foto: Peter Eekelder

5.6. Grote Canadese Gans - *Branta canadensis*

Profiel

Nazaten van ontsnapte of uitgezette Grote Canadese Ganzen zijn zich in delen van Noordwest-Europa in rap tempo tot gewone broedvogels aan het ontwikkelen. De Nederlandse winterpopulatie bedroeg in 2009/2010 maximaal 20.000 vogels, voornamelijk eigen kweek aangevuld met Duitse broedvogels. Het noordelijk Deltagebied is een van de belangrijkste regio's voor de soort in ons land. Zeeland kent een relatief kleine, maar groeiende broedpopulatie, met een accent op Zeeuws-Vlaanderen. Hier worden ook buiten de broedtijd de meeste Grote Canadese Ganzen gemeld.

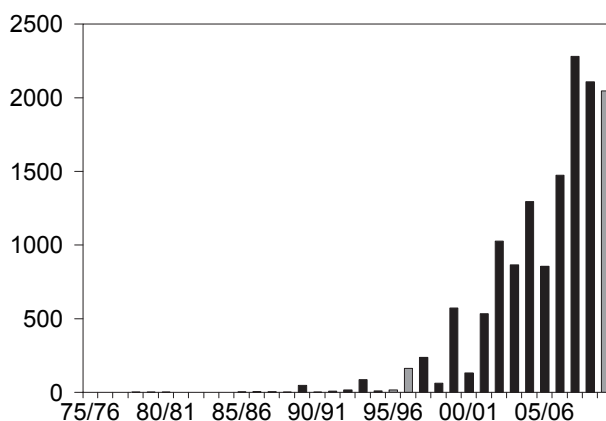
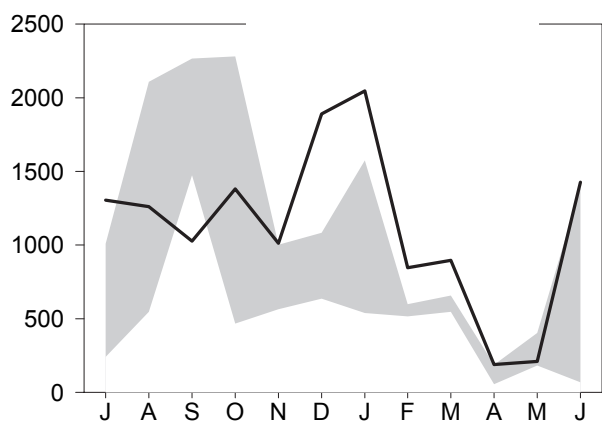
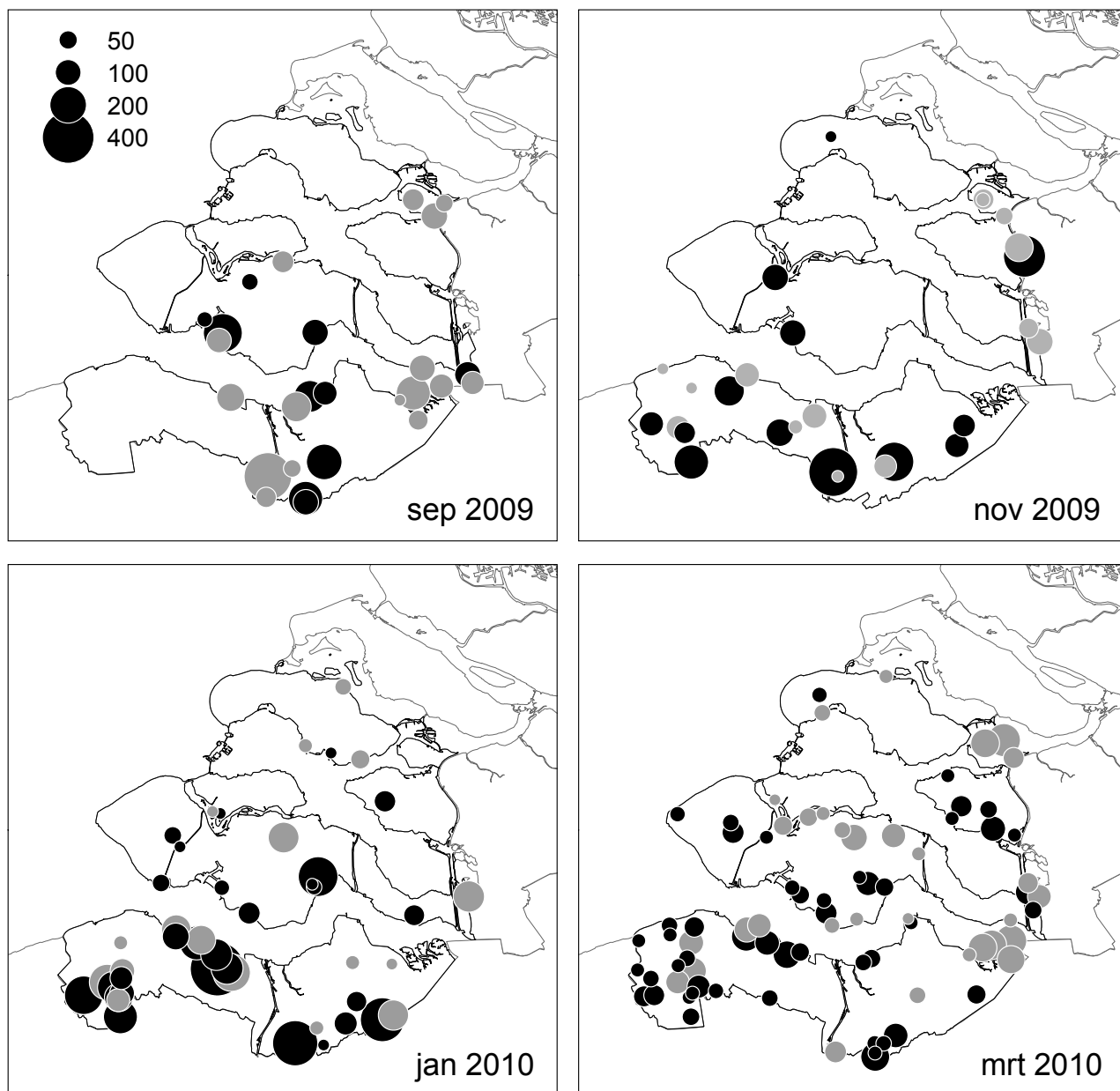
Seizoen 2009/2010

Het totaal aantal in Zeeland getelde aantal Grote Canadese Ganzen lag vrijwel gelijk aan dat in 2008/2009, maar de seizoensspreiding week duidelijk af. Waar vorig seizoen de hoogste aantallen werden geteld in juni-september, daar was dat nu het geval in de wintermaanden december en januari. Toch was het Krammer-Volkerak als ruiplaats weer van belang, getuige de 1080 ex. op de Plaat van de Vliet in juni en de 104 ex. aldaar, alsmede 676 ex. op de Slikken van de Heen-west in juli. Ook in het buiten de provinciegrenzen vallende deel van dit bekken werden in deze periode flinke aantallen vastgesteld. Een tweede (waarschijnlijk rui-) concentratie in de zomer/nazomer bevindt zich in Oost Zeeuws-Vlaanderen, met concentraties in de Kop van Ossensisse en op Saeftinghe. Toch ligt de september piek hier de laatste jaren ver onder die in 2005, toen circa 6000 ex. geteld werden in deze regio (Remmerts 2009).

De totalen in de periode juni-november lagen ongeveer gelijk of wat onder die van het afgelopen seizoen, maar vanaf december tot in maart was de Grote Canadese Gans beduidend talrijker dan ooit tevoren. Net als in de afgelopen jaren was Zeeuws-Vlaanderen de belangrijkste regio in deze periode. In een zevental telgebieden in het oosten en een viertal in het westen werden hier in deze periode tenminste eenmaal meer dan 100 ex. vastgesteld. De meeste canadezen waren te vinden in de Elisabethpolder bij Biervliet (450 ex. op 16/01/2010), Sophiapolder-Oost (324 ex. op 13-12-2009), de Clingepolder bij Hulst (240 ex. op 16/01/2010) en de Zuiddorpepolder-Noord (220 ex. op 16/01/2010). Benoorden de Westerschelde werden in deze periode meer dan 100 ex. vastgesteld op Zuid-Beveland (130 ex. op 16/01/2010 tussen 'sGravenpolder-en Eversdijk, 105 ex. op 12/2009 in de Middel Zwakepolder) en in de Hoogerwaardpolder (120 ex. op 14/02/2010). Schouwen-Duiveland en Noord-Beveland zijn de laatste Zeeuwse regio's waar Grote Canadese Ganzen nog ronduit schaars zijn.

Het gemiddelde percentage Grote Canadese Ganzen in natuur- en opvanggebieden bedroeg dit jaar 56,1 procent. In de periode november - februari verbleven echter gemiddeld 67 procent van de canadezen op reguliere landbouwgronden. De volgende opvanggebieden herbergde op enig moment tenminste 10 procent van de Zeeuwse populatie: Saeftinghe, Axelse Kreek en Hoogerwaardpolder.

Het percentage Grote Canadese Ganzen binnen de provinciegrenzen bedroeg gemiddeld 8,3 procent van de Nederlandse populatie in het winterhalfjaar (oktober-maart), maar in juni-augustus ging het gemiddeld om 28,9 procent van de in Nederland getelde aantallen. Dat zegt vooral iets over de aanwezigheid van belangrijke ruiconcentraties binnen de provinciegrenzen. Ongetwijfeld valt er wat af te dingen op deze cijfers –de soort wordt niet overal volledig geteld, zeker niet in het zomerhalfjaar- maar het patroon lijkt reëel.

*Figuur 6 Grote Canadese Gans in Zeeland;
 (boven) verspreiding tijdens vier tellingen, november 2008 – februari 2009. Grijs stippen = natuur- & opvanggebied, zwarte stippen = buiten natuur/opvang.
 (linksonder) aantalsverloop 2009/2010 (lijn) tov extremen 2006/07- 2008/09 (grijs)
 (rechtsonder) jaarmaxima 1975/76 – 2008/09 (koude winters zijn grijs)*

Tabel 5.6.1. Percentage Grote Canadese Ganzen in de Zeeuwse opvanggebieden, overige Natura 2000- en natuurgebieden en niet-natuurgebieden, seizoen 2009/2010.

Maand	% in opvanggebieden	% overig Natura2000 en natuur	% buiten opvang/natuur
Oktober	19,5	35,0	45,5
November	4,9	10,8	84,4
December	18,9	30,8	50,3
Januari	9,6	14,1	76,3
Februari	20,3	22,0	57,7
Maart	25,4	29,9	44,7

Tabel 5.5.2. Aantal Grote Canadese Ganzen in Zeeland 2009/2010. Per maand is de regio met het hoogste aantal vet gedrukt.

Regio	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Grevelingen	2	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0	2
Schouwen-Duiveland	0	0	0	0	1	1	14	13	7	12	6	9
Krammer-Volkerak	104	45	0	0	0	2	0	0	63	19	7	1.080
St. Philipsland	676	60	17	12	2	50	0	11	46	5	14	99
Tholen	0	9	26	6	205	15	11	28	43	8	15	11
Oosterschelde	0	215	0	2	10	28	0	0	0	9	0	13
Noord-Beveland	0	3	0	28	0	0	1	4	1	6	6	0
Veerse Meer	0	0	0	5	0	0	1	0	7	0	2	6
Walcheren	6	6	3	169	26	144	11	0	21	1	3	2
Zuid-Beveland (west)	47	178	181	212	25	199	196	155	111	40	62	137
Zuid-Beveland (oost)	0	0	63	64	34	5	61	120	58	0	30	0
Westerschelde	15	16	0	0	0	0	0	20	57	37	25	11
West Zeeuws-Vlaanderen	22	407	65	487	215	656	1.103	294	259	35	30	47
Oost Zeeuws-Vlaanderen	433	321	672	396	494	790	648	200	222	15	10	9
totaal 2009 / 2010	(1305)	(1260)	1.027	1.381	1.012	1.890	2.046	845	897	(189)	(210)	(1426)

Tabel 5.5.3. Aantal Grote Canadese Ganzen in Zeeland 1990/1991 – 2008/2009. Per maand is het hoogste aantal in de periode 1990-2009 vet gedrukt. Zie ook tabel 5.6.2.

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
2008/2009	(1008)	(2108)	1.804	870	1.002	636	539	515	657	(187)	(404)	(1389)
2007/2008	(860)	(1175)	2.265	2.281	564	750	1.575	548	580	(112)	(182)	(736)
2006/2007	(241)	(547)	1.474	467	748	1.084	1.281	599	546	(56)	(198)	(69)
2005/2006	(81)	(610)	470	768	854	671	856	159	305	(53)	(31)	(221)
2004/2005	(15)	(1214)	1.295	270	911	765	714	320	352	(28)	(99)	(322)
2003/2004	(78)	(220)	865	739	493	373	414	322	350	(11)	(15)	(77)
2002/2003	(106)	(1027)	323	179	288	68	107	82	87	(6)	(36)	(156)
2001/2002	(4)	(22)	534	191	139	88	21	169	79	(7)	(25)	(3)
2000/2001	(4)	(7)	19	32	10	5	79	131	76	(1)	(1)	(44)
1999/2000	(4)	(17)	572	15	61	6	9	32	16	(0)	(4)	(48)
1998/1999	(0)	(61)	0	27	5	10	18	21	5	(2)	(0)	(26)
1997/1998	(12)	(9)	238	9	7	12	10	42	43	(3)	(18)	(15)
1996/1997	0	0	162	39	15	15	15	26	12	(3)	0	0
1995/1996	0	0	2	4	3	2	17	5	6	(3)	0	0
1994/1995	0	0	2	3	5	5	10	10	4	(2)	0	0
1993/1994	0	0	21	6	2	0	87	0	3	(2)	0	0
1992/1993	0	0	1	5	4	17	2	1	1	(0)	0	0
1991/1992	0	0	0	1	0	1	4	8	3	(0)	0	0
1990/1991	0	0	0	0	2	2	1	2	0	(0)	0	0

Grote Canadese Ganzen. Foto: Peter Eekelder

5.7. Brandgans - *Branta leucopsis*

Profiel

Al eeuwen overwinteren er groepen Brandganzen in het noorden en zuidwesten van Nederland. De vogels broeden in arctisch Rusland, van de Kola en Kanin schiereilanden oostwaarts tot Nova Zembla. Na een dieptepunt in de jaren vijftig is de Russische broedpopulatie fors in omvang gestegen; momenteel gaat het om circa 300.000 exemplaren. Na een tocht van enkele duizenden kilometers door Rusland en de Baltische Zee arriveren de vogels in oktober/november in Nederland. In de jaren zeventig ontstond in het op de trekroute gelegen Baltische gebied een broedpopulatie op Gotland, Oland en de kust van Estland. Deze vogels verblijven 's winters ook goeddeels in Nederland en mengen zich daar met de Russische broeders. De Baltische broedpopulatie bestaat uit enkele duizenden paren en is tegenwoordig stabiel. Sinds 1982 is er ook in Nederland een broedpopulatie ontstaan, die na een snelle groei momenteel circa 6800 paar omvat. Het zwaartepunt van deze populatie bevindt zich in de noordelijke en oostelijke Delta. De Nederlandse broedvogels mengen 's winters met de Russische en Baltische gasten, waardoor er uitwisseling tussen deze populaties plaatsvindt.

Brandganzen voeden zich in Nederland voornamelijk met kortgrazige vegetaties, deels op buitendijkse schorren en platen en deels op wintergranen. Daarnaast wordt ook wel gevoerageerd op oogstresten van suikerbieten en dergelijke. De totale Nederlandse winterpopulatie bestaat de laatste jaren uit maximaal 250.000 – 350.000 exemplaren.

De Brandgans is een van de soorten waarvoor de overheid het huidige gedoog- en opvangbeleid heeft ontwikkeld.

Seizoen 2009/2010

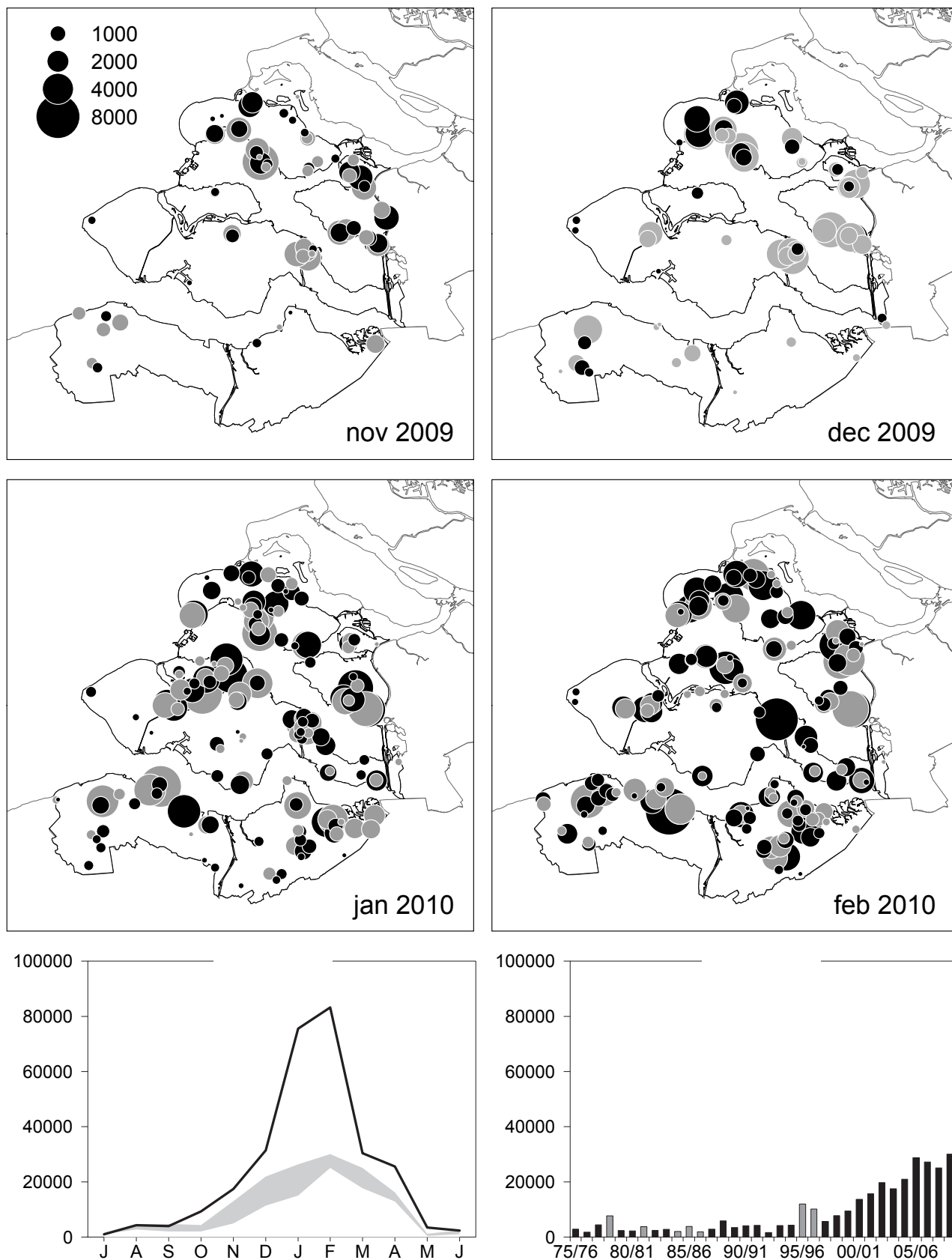
De winter van 2009/2010 kan de boeken in als een absoluut recordjaar voor overwinterende Brandganzen in Zeeland. Het strenge winterweer in grote delen van NW-Europa (o.a. in Friesland en het Waddengebied) in combinatie met de recent fors gestegen populatieomvang leidde met name in januari en februari tot recordaantallen Brandganzen in de provincie.

Oktober en november leverden al nieuwe maandmaxima op, maar met de koude-inval in december lag het Zeeuwse totaal van 31.348 ex. plots bijna dubbel zo hoog als ooit eerder geteld in deze maand. Sterker nog: het bleek het hoogste maandtotaal ooit geteld (vorig record: 30.077 ex. in februari 2009). Maar daarmee was de koek verre van op. Januari en februari brachten naar Zeeuwse begrippen duizelingwekkende maandtotalen van respectievelijk 75.557 en 83.190 Brandganzen. Een veelvoud dus van wat tot nu toe als 'veel' werd beschouwd! Hoewel maart en april eveneens Zeeuwse maandrecords opleverden, bleek circa tweederde van de winterpiekaantallen weer vertrokken te zijn. Een verband tussen hoge aantallen Brandganzen in Zeeland en sneeuw en ijs in het noorden des lands was in eerdere koude winters ook aanwezig (bijv. midden jaren negentig), maar niet zo exceptioneel als dit seizoen.

Zoals gebruikelijk waren de meeste Brandganzen in de late herfst en het begin van de winter te vinden in het noordelijk deel van de provincie, onder meer in de Prunje en de Scherpenissepolder. Met name op Schouwen waren in december al opvallend veel vogels te vinden. Vervolgens nam niet alleen het aantal brandjes een hoge vlucht, maar ook het aantal locaties waar ze zich ophielden. Werden in november/december nog in resp. 22 en 30 telgebieden meer dan 100 Brandganzen gemeld, in januari en februari ging het om 59 en 70 telgebieden. Concentraties van meer dan 1000 vogels hielden zich in deze maanden op in alle Zeeuwse regio's, getuige het volgende overzicht (per regio wordt aantal telgebieden met meer dan 1000 vogels in januari en februari gegeven): Oost Zeeuws-Vlaanderen (3, 4), West Zeeuws-Vlaanderen (4, 3), Walcheren (2, 1), Zuid-Beveland (1, 2), Noord-Beveland/Veerse Meer (5, 2), Tholen/St.Philipsland (3, 4) Schouwen-Duiveland (5, 8). West Zeeuws-Vlaanderen was in piekmaand februari met dik 20.000 ex de best bezette Zeeuwse regio. Aangrenzend Belgisch Vlaanderen herbergde in januari-maart eveneens forse aantallen, zij het ruim onder de Zeeuws-Vlaamse totalen (Devos & Kuijken 2010). Tot in december kon een duidelijke voorkeur voor grasland worden opgetekend, maar daarna werden ook vele duizenden vogels op akkers gemeld.

In een groot deel van de periode oktober 2009- april 2010 verbleef ruim meer dan de helft van de Zeeuwse Brandganzen in opvanggebieden. Tijdens de aantalspiek in januari en februari slonk dit percentage plots tot 27,6, resp. 17,6 procent. Een deel van de noordelijke ganzenvloed kon terecht in natuurgebieden, maar een substantieel deel verbleef in regulier agrarisch gebied, zij het dat hier alleen in februari meer Brandganzen te vinden waren dan in de opvang- en natuurgebieden (64,4 % om 35,6 %). Het lijkt er dus op dat de opvang- en natuurgebieden onder normale omstandigheden een omvangrijk deel van de Zeeuws Brandganzen huisvesten, maar dat plotse aantalspieken ten gevolge van noordelijke winterkoude leiden tot een toenemend belang van regulier agrarisch gebied. De volgende opvanggebieden herbergden in oktober- maart tenminste eenmaal meer dan 4 procent van de Zeeuwse populatie: Baarzandse Kreek/De Blikken (dec, feb), Yerseke Moer (nov, dec, jan, mrt), Schakerloopolder (nov, dec, feb), Scherpenissepolder (okt, nov, dec, mrt, apr), Van Haaftepolder (nov, dec, mrt, apr) en Zuidkust Schouwen (okt-jan, mrt, apr).

Het aandeel van de Zeeuwse Brandganzen in de landelijke populatie bedroeg in de periode oktober-april gemiddeld 9,5 procent. Januari en februari waren niet alleen goed voor records in absolute aantallen, maar ook voor percentages van de landelijke winterpopulatie, die in die maanden resp. 16,2 % en 14,8 % bedroegen. In de overige maanden van genoemde periode lag het percentage beneden de 10 procent.

Figuur 7 Brantgans in Zeeland;

(boven) verspreiding tijdens vier tellingen, november 2008 – februari 2009. Grijs stippen = natuur- & opvanggebied, zwarte stippen = buiten natuur/opvang.

(linksonder) aantalsverloop 2009/2010 (lijn) tov extremen 2006/07- 2008/09 (grijs)

(rechtsonder) jaarmaxima 1975/76 – 2008/09 (koude winters zijn grijs)

Tabel 5.7.1. Percentage Brandganzen in de Zeeuwse opvanggebieden, overige Natura 2000- en natuurgebieden en niet-natuurgebieden, seizoen 2009/2010.

Maand	% in opvanggebieden	% overig Natura2000 en natuur	% buiten opvang/natuur
Oktober	76,3	13,5	10,3
November	63,9	6,9	29,2
December	69,0	12,3	18,7
Januari	27,6	28,0	44,4
Februari	17,6	18,0	64,4
Maart	57,2	15,9	26,9
April	70,9	17,0	12,1

Tabel 5.7.2. Aantal Brandganzen in Zeeland 2009/2010. Per maand is de regio met het hoogste aantal vet gedrukt.

Regio	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Grevelingen	2	243	89	110	470	740	1.040	3.460	946	1.345	1	18
Schouwen-Duiveland	570	2.533	1.262	2.455	7.410	11.467	14.090	12.609	7.339	11.393	362	282
Krammer-Volkerak	23	4	0	0	0	0	0	0	53	14	37	16
St. Philipsland	0	117	446	110	1.350	187	336	3.229	597	371	197	293
Tholen	68	131	803	5.393	4.661	10.096	12.554	13.675	8.302	8.242	1.482	52
Oosterschelde	0	1	0	91	0	0	2.115	1.604	280	0	0	0
Noord-Beveland	0	37	784	0	40	45	7.986	4.960	309	28	4	0
Veerse Meer	30	0	0	660	0	0	390	0	210	18	8	37
Walcheren	0	0	0	5	9	949	3.334	3.263	553	0	0	0
Zuid-Beveland (west)	266	1.249	489	130	302	30	7.039	7.579	2.141	2.221	1.099	1.664
Zuid-Beveland (oost)	0	0	13	47	2.509	5.861	5.508	2.878	6.698	439	148	0
Westerschelde	0	0	0	45	0	0	6.110	305	13	0	0	0
West Zeeuws-Vlaanderen	0	1	0	119	401	1.840	7.257	20.128	2.234	1.077	0	0
Oost Zeeuws-Vlaanderen	3	3	79	126	261	223	7.798	9.500	703	436	98	0
totaal 2009 / 2010	962	4.319	3.965	9.291	17.413	31.438	75.557	83.190	30.378	25.584	3.436	2.362

Tabel 5.7.3. Aantal Brandganzen in Zeeland 1990/1991 – 2008/2009. Per maand is het hoogste aantal in de periode 1990-2009 vet gedrukt. Zie ook tabel 5.7.2.

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
2008/2009	1.546	4.695	2.016	4.343	4.939	16.703	26.340	30.077	25.079	14.435	1.191	2.481
2007/2008	1.194	2.739	4.134	2.672	13.001	21.924	22.878	25.033	17.722	16.189	1.114	1.567
2006/2007	1.094	2.876	4.731	2.022	6.611	11.376	15.061	27.224	17.842	12.856	381	1.041
2005/2006	1.232	2.021	6.586	2.761	9.375	12.233	28.763	26.654	26.085	14.012	3.899	762
2004/2005	453	232	777	560	4.854	14.118	19.851	16.899	20.930	8.280	157	627
2003/2004	622	983	155	516	3.439	14.197	15.550	17.508	13.423	9.696	143	178
2002/2003	117	100	228	515	4.332	6.258	19.709	19.010	14.193	9.282	93	119
2001/2002	17	11	303	116	2.484	7.629	10.571	15.690	11.467	6.991	26	55
2000/2001	4	3	574	70	609	2.658	9.394	13.689	10.986	4.038	7	7
1999/2000	2	11	107	96	2.651	6.852	9.462	6.587	8.801	1.575	6	2
1998/1999	0	165	54	84	4.219	7.151	7.762	7.572	5.799	1.174	14	2
1997/1998	0	1	45	22	1.653	3.864	5.629	5.020	2.373	517	3	6
1996/1997				42	1.081	4.671	4.209	10.123	4.051	575		
1995/1996				21	697	2.115	4.515	11.995	7.332	3.586		
1994/1995				34	581	2.767	4.310	1.195	2.291	414		
1993/1994				72	1.520	3.797	4.193	2.485	792	197		
1992/1993				83	1.092	1.613	1.022	340	12	9		
1991/1992				92	2.023	4.260	3.722	536	6	0		
1990/1991				18	1.363	2.098	4.123	1.682	124	0		

Brandganzen en Kolganzen. Foto: Peter Eekelder

5.8. Rotgans - *Branta bernicla*

Profiel

Het gros van de 's winters in Nederland verblijvende Rotganzen behoren tot de nominaatvorm *Branta bernicla bernicla*, die broedt in Arctisch Rusland, met het Taimyr schiereiland als zwaartepunt. Net als bij de andere arctische ganzen is het broedsucces sterk wisselend, waarbij de lemming-cyclus een voorname rol speelt. De vogels verblijven slechts een drietal maanden op de broedplaatsen en arriveren in november, na een tocht van zo'n vijfduizend kilometer door Rusland en het Baltische gebied, in Noordwest-Europa. In Nederland verblijven van oktober tot in mei Rotganzen in het noordelijk kustgebied en in de Delta. De winterpopulatie bestaat uit circa 25.000 – 50.000 individuen, terwijl tijdens een piek in het voorjaar korte tijd circa 60.000 – 90.000 exemplaren binnen de landsgrenzen verblijven om op te vetten voor de trek naar het noorden. De winterpopulatie van Noordwest-Europa kreeg in de jaren dertig en veertig van de vorige eeuw een flinke tik door het instorten van zeegraspopulaties, maar sinds de jaren vijftig is sprake van een geleidelijke toename.

De Zeeuwse Rotganzen foerageerden lange tijd voornamelijk op zeegras, maar door de sterke afname van dit zoute gras zijn de vogels hun voedsel steeds eerder en meer op binnendijkse kortgrazige vegetaties gaan zoeken.

In koude winters overwinteren er ook uit Spitsbergen en Frans-Jozefland afkomstige Witbuikrotganzen (*Branta bernicla hrota*) in Nederland. In milde winters zijn er normaliter slechts enkele exemplaren van deze (onder)soort aanwezig.

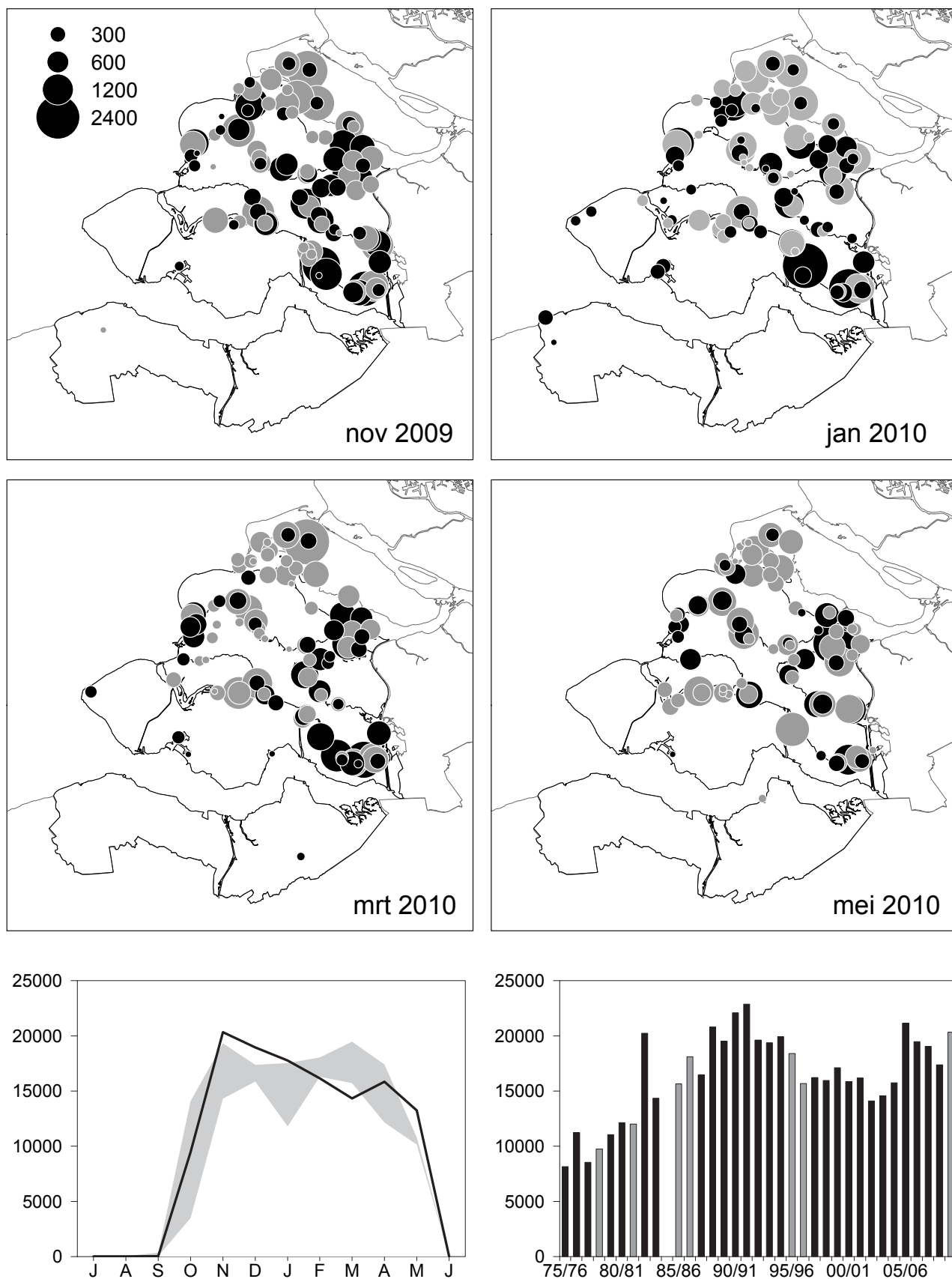
Het huidige door de overheid gehanteerde gedoog- en opvangbeleid richt zich niet op de Rotgans.

Seizoen 2009/2010

Na enkele seizoenen met teruglopende totalen nam de Zeeuwse Rotgans-populatie in 2009/2010 weer wat toe. In hoeverre de koude winter hierbij een rol speelt is niet geheel zeker; eerdere koude winters lieten geen influx van Rotganzen zien. Bovendien waren in meteen in oktober al ruim meer Rotganzen dan vorig jaar aanwezig, terwijl het novembertotaal van 20.335 ex. het hoogste was sinds 1991. Daarna zakte de maandsom wat in, om pas in april/mei een tweede piek te bereiken. De relatief lage aantallen in januari en februari wijzen mogelijk op enige wegtrek. Opvallend was in ieder geval het (deels) schaarse voorkomen in deze maanden normaal goed bezette gebieden als de Schakerloopolder (3 in jan, 20 in feb), Zuidkust Schouwen (858 in jan, 6 in feb) en de Yerseke Moer (2 in jan, 0 in feb). Veel Rotganzen hielden zich tijdens de koude op in de St.Pieterspolder bij Yerseke, tussen de Westenschouwse Inlaag en Burghsluis, op de Slikken van Flakkee en in de Zandkreek tussen Noord- en Zuid-Beveland. Kleine aantallen verschenen op minder gebruikelijke locaties als Baaiweg Westkapelle, Watergat Renesse, nabij Kamperland en in West Zeeuws-Vlaanderen (1 Terhofstedepolder, 34 strand). Curieus was ook de aanwezigheid van 4 ex. in de Riet- en Wulfsdijkpolder bij Hulst op 13 maart. In België was overigens nauwelijks sprake van een toename van de aantallen Rotganzen (Devos & Kuijken 2010). Van een werkelijke verschuiving in het bekende verspreidingspatroon was in Zeeland geen sprake: Grevelingen en Oosterschelde en de aangrenzende eilanden bleven met afstand de belangrijkste regio's. Alleen het Veerse Meer herbergde hiernaast nog substantiële aantallen, vooral nabij de Zandkreekdijk en op de Middelpolder.

Over de hele periode oktober – mei gezien hield het percentage Rotganzen in opvang- en natuurgebieden en dat in regulier agrarisch gebied elkaar in evenwicht. Van een sterke afname van het percentage in opvang- en natuurgebieden in de koudste wintermaanden was geen sprake, al verbleven in januari en februari wel meer Rotganzen buiten de natuur- en opvanggebieden. Net als afgelopen jaren was Zuidkust Schouwen veruit het belangrijkste opvanggebied voor de Rotgans, maar de percentages lagen wel wat lager. De Schakerloopolder was het enige andere opvanggebied waar meer dan 4 procent van de Zeeuwse populatie verbleef (in oktober en november). Wel nam het belang van dit gebied wat af ten opzichte van vorig seizoen, iets dat in nog sterkere mate opgaat voor de Yerseke Moer en de Scherpenissepolder.

Het Zeeuwse aandeel in de landelijke winterpopulatie is hoger dan bij alle andere soorten ganzen. In de periode oktober – mei was hier gemiddeld 41 procent van de Nederlandse populatie te vinden. Dat is nog ruim boven het vorig seizoen gemeten percentage van 30,3 voor deze periode. Waarschijnlijk wordt dit deels veroorzaakt door de pittige winterse condities in het Waddengebied in die maanden, waardoor ook de grasgroei op de kwelders vertraagde. Het hoogste Zeeuwse percentage werd gemeten in december (63,2%). Daarna neemt het aandeel geleidelijk af tot een percentage van 21,5 procent in mei.

Figuur 8 Rotgans in Zeeland;

(boven) verspreiding tijdens vier tellingen, november 2008 – mei 2009. Grijs stippen = natuur- & opvanggebied, zwarte stippen = buiten natuur/opvang.

(linksonder) aantalsverloop 2008-2009 (lijn) tov extremen 2006/07 – 2008/09 (grijs)

(rechtsonder) jaarmaxima 1975/76 – 2009/2010 (koude winters zijn grijs)

Tabel 5.8.1. Percentage Rotganzen in de Zeeuwse opvanggebieden, overige Natura 2000- en natuurgebieden en niet-natuurgebieden, seizoen 2009/2010.

Maand	% in opvanggebieden	% overig Natura2000 en natuur	% buiten opvang/natuur
Oktober	15,3	34,8	49,9
November	11,6	38,5	49,9
December	11,3	38,1	50,5
Januari	6,5	42,7	50,8
Februari	1,6	41,2	57,1
Maart	7,7	50,7	41,6
April	7,7	31,1	61,2
Mei	22,9	35,7	41,4

Tabel 5.8.2. Aantal Rotganzen in Zeeland 2009/2010. Per maand is de regio met het hoogste aantal vet gedrukt.

Regio	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Goeree-Overflakkee (Grev.)	0	2	0	877	3.161	946	1.981	70	3.132	569	230	0
Grevelingen	3	3	0	436	2.360	3.536	1.717	3.567	831	2.454	1.709	2
Schouwen-Duiveland	4	2	4	1.776	3.202	2.096	3.916	1.889	1.793	2.397	2.234	3
Krammer-Volkerak	0	0	0	59	0	750	64	0	0	0	7	0
St. Philipsland	0	0	0	630	1.335	1.209	605	1.151	1.029	3.800	2.790	0
Tholen	0	0	1	2.381	3.175	2.990	1.222	975	885	736	2.404	3
Oosterschelde	5	8	26	2.171	3.514	3.091	4.138	5.666	4.233	2.804	2.215	12
Noord-Beveland	0	0	0	0	56	108	27	213	63	152	282	0
Veerse Meer	0	0	0	0	0	0	0	19	0	14	35	0
Walcheren	0	0	0	11	6	0	93	8	32	3	52	2
Zuid-Beveland (west)	0	1	4	202	768	915	444	926	364	154	1.131	2
Zuid-Beveland (oost)	0	0	0	927	2.745	3.302	3.427	1.608	1.938	2.755	120	0
Westerschelde	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
West Zeeuws-Vlaanderen	0	0	0	0	1	0	35	3	0	0	0	0
Oost Zeeuws-Vlaanderen	0	0	0	3	0	2	0	1	3	2	3	0
Voordelta	0	0	0	0	12	5	92	48	24	2	28	0
totaal 2009 / 2010	12	16	35	9.473	20.335	18.951	17.761	16.144	14.327	15.842	13.240	24

Tabel 5.8.3. Aantal Rotganzen in Zeeland 1990/1991 – 2008/2009. Per maand is het hoogste aantal in de periode 1990-2010 vet gedrukt. Zie ook tabel 5.8.2.

jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	
2008/2009	26	28	72	3.503	14.313	17.371	11.793	16.302	16.786	13.760	10.505	27
2007/2008	19	20	26	9.052	19.053	15.851	17.542	17.841	15.707	17.411	10.807	15
2006/2007	12	14	364	14.086	19.331	16.410	17.533	18.036	19.471	12.143	10.150	19
2005/2006	20	18	94	6.852	17.255	21.151	19.776	17.902	19.372	16.386	12.334	114
2004/2005	9	12	24	8.448	15.750	14.953	15.186	14.601	12.659	12.843	7.263	23
2003/2004	24	17	31	10.581	14.560	14.087	13.135	13.235	12.885	10.496	7.382	24
2002/2003	14	21	475	11.190	14.100	12.944	12.013	10.776	11.217	12.381	10.322	17
2001/2002	9	14	18	6.132	12.994	14.173	15.551	16.184	12.596	10.976	9.655	19
2000/2001	17	9	15	9.957	13.393	14.471	14.450	14.015	15.854	10.244	9.475	36
1999/2000	32	22	467	11.164	14.652	14.316	17.112	15.504	15.092	14.134	8.089	34
1998/1999	23	17	68	12.393	14.864	15.951	11.886	10.631	13.130	10.698	8.588	59
1997/1998	12	14	13	11.342	16.222	15.743	15.974	14.638	14.385	14.856	11.495	34
1996/1997			153	9.892	15.682	14.990	12.670(12107)	14.542	14.380	10.138		
1995/1996			1.139	5.187	14.070	18.393	16.359	17.505	16.430	16.112	11.861	
1994/1995			71	7.916	17.682	19.925	18.685	19.561	19.321	12.125	11.618	
1993/1994			105	13.594	19.367	15.887	17.673	17.545	16.589	12.019	10.534	
1992/1993			211	13.573	17.389	17.315	19.616	16.318	10.183	11.816	7.133	
1991/1992			7	13.773	22.875	21.424	21.569	19.399	21.419	14.778	13.061	
1990/1991			804	18.700	21.372	22.095	19.647	14.144	16.388	14.337	10.581	

Rotganzen. Foto: Maarten Sluiter

5.9. Overige soorten

5.9.1. Knobbelzwaan *Cygnus olor*

Slechts een gering deel van de circa 30.000 in Nederland overwinterende Knobbelzwanen verblijft binnen de Zeeuwse provinciegrenzen. Wel werd met 1235 ex in de koude januarimaand een naar Zeeuwse begrippen hoge maandsom geteld. Bovendien ging het om 6 procent van het landelijk totaal. Her en der zaten in deze maand groepen van tientallen ex binnendijks (bijv. 53 ex. in de Zuidweihoek bij Poortvliet), maar de grootste aantallen bevonden zich in de Grevelingen (o.a. 316 ex. Veermansplaten, 116 ex. Slikken Flakkee-zuid). Kennelijk was de aanwezigheid van een deel van deze winterse Knobbelzwanen van korte duur: in de andere wintermaanden werd hooguit de helft van het januari-aantal geteld.

Naast de Grevelingen herbergde het Zeeuwse deel van het Krammer-Volkerak de meeste Knobbelzwanen (max. 163 ex bij de Plaat van de Vliet op 12/09/2009). Waarnemingen van meer dan 20 ex. per telgebied ontbraken volledig in Zeeuws-Vlaanderen en westelijk Zuid-Beveland.

5.9.2. Zwarte Zwaan *Cygnus atratus*

Nazaten van ontsnapte en verwilderde Zwarte Zwanen zijn tegenwoordig jaarrond in ons land te vinden. De landelijke winterpopulatie bedraagt circa 120-140 ex en de zoete Deltawateren vormen de belangrijkste verblijfplaats. In Zeeland worden de meeste Zwarte Zwanen opgemerkt nabij Tholen en St. Philipsland, op Walcheren en in het Veerse Meer. Net als vorig seizoen daalde het getelde aantal in de provincie ligt ten opzichte van het vorige seizoen. December was met 24 ex de beste maand, waarna het aantal in de drie daaropvolgende maanden schommelde rond de helft van de december-som. De volgend telgebieden herbergden tenminste een maal meer dan 3 Zwarte Zwanen (tussen haakjes het aantal maanden waarin dit voorkwam): Rammegors (5), Brigdamme-Middelburg (2), Plaat van de Vliet (1), Polder Wulpenberg Kleverskerke (1), Slikken Flakkee Zuid en Veermansplaten Grevelingen (1), Slikken van De Heen-west (1) en Haringvleter Veerse Meer (1).

5.9.3. Wilde Zwaan *Cygnus cygnus*

Voor het eerst in jaren waren in Zeeland meer dan 100 Wilde Zwanen aanwezig. Deze eer viel alleen te beurt aan de maand februari, toen 122 ex geteld werden, verdeeld over 9 telgebieden. Het accent lag op Schouwen-Duiveland (o.a. 36 ex Zonnemairepolder-oost) en de Grevelingen (o.a. 39 ex. Slik Bommenede, 16 ex. Veermansplaten, 11 ex. Stampersplaat), niet toevallig ook de regio's met de meeste Kleine Zwanen. Veel Zeeuwse Wilde Zwanen hielden zich familiegewijs op in groepen Kleine Zwanen. Elders in de provincie waren meer dan 4 ex. aanwezig in de volgende telgebieden: Kloosterweg Meliskerke, Sloegebied, Wissekerkepolder Geersdijk, Borsselepolder-noord, omgeving Ovezande, Goessche Polder s' Heer-Hendrikskinderen en Mariapolder Kloosterzande. Alleen in Oost Zeeuws-Vlaanderen, Noord-Beveland en op Tholen waren Wilde Zwanen uiterst schaars of afwezig.

De februaripeik volgde op een al goed bedeelde januarimaand, toen 59 ex geteld werden. In de overige maanden kwam het aantal nauwelijks boven de 10 ex. Dat de Zeeuwse winterpiek verband houdt met de winterse koude elders in Noordwest-Europa staat buiten kijf. Opmerkelijk is wel waarom andere regio's zo achter blijven bij Schouwen en de Grevelingen. Onder meer op Walcheren en in het Veerse Meer verbleven in strenge winters in de jaren tachtig en negentig meer Wilde Zwanen dan nu het geval was.

5.9.4. Taigarietgans *Anser fabalis*

Het Deltagebied van Zuidwest-Nederland is in zachte winters normaliter niet rijk aan Taigarietganzen. Deze (onder)soort overwintert in Nederland vooral in het noordoosten, dat beschouwd kan worden als een uitloper van de belangrijkste winterse pleisterplaatsen in noordoost-Duitsland.

Van een invasie van 'taiga-achtige' rietganzen was beslist geen sprake. Wel werden verscheidene waarnemingen gemeld op Schouwen-Duiveland, Walcheren en met name op Tholen. In eerste instantie gaan de alarmbellen bij ganzenkenners rinkelen als opvallend grote rietganzen met een afwijkend snavelpatroon worden gezien (vaak tussen 'gewone' Toendrarietganzen). Niet alle grote rietganzen met een oranje snavel blijken echter Taiga's te zijn.

Voor een overzicht van deze determinatieproblematiek wordt verwezen naar Koffijberg & Hornman (2010). Mocht u menen een Taigarietgans tegen te komen: maak dan een goede beschrijving en/of een foto, het kan ons helpen om een antwoord te krijgen op de vraag of er nu wel of niet nog Taigarietganzen overwinteren in Zeeland.

5.9.5. Kleine Rietgans *Anser brachyrhynchus*

Kleine Rietganzen overwinteren in Nederland voornamelijk in Zuidwest-Friesland. In de Delta zijn er geen reguliere pleisterplaatsen. Wel overwinteren jaarlijks duizenden Kleine Rietganzen rond Damme in West-Vlaanderen. Deze vogels trekken wel over Zeeland, maar worden slechts zelden aan de grond gezien.

Het sneeuwdek in Friesland leidde tot massale wegtrek van de plaatselijke Kleine Rietganzen, die deels in de Delta terecht kwamen. Dat leidde tot een naar Zeeuwse begrippen fors aantal van 1197 Kleine Rietganzen in januari, de hoogste maandsom in jaren en goed voor 12 procent van de landelijke populatie in deze maand. Walcheren was verassend het

zwaartepunt van de Zeeuwse verspreiding: hier werden op 9 locaties in totaal 600 ex gemeld. De grootste groep telde 250 ex en bevond zich tussen Serooskerke en Vrouwenpolder. Ook Noord-Beveland (273 ex op 6 locaties) en Schouwen-Duiveland (166 ex op 4 locaties) waren goed bedeed. In West- en Midden Zeeuws-Vlaanderen was nauwelijks iets te merken van de Kleine Rietganzen-golf: zowel in januari als in februari werden slechts enkele ex gezien. Dat sluit goed aan bij de bevindingen aan gene zijde van de Belgische grens, waar geen sprake was van een toename van de winterpopulatie (Devos & Kuijken 2010). In februari waren nog altijd 580 ex aanwezig, wederom voornamelijk op Walcheren, Noord-Beveland en Schouwen. Een forse groep van 435 ex te bevond zich bij Buttinge, terwijl tussen de Westenschouwse Inlaag en Burghsluis 101 ex geteld werden. Vervolgens vertrok het gros van de Kleine Rietganzen uit het Zeeuwse: de maarttelling leverde nog 20 ex op Schouwen en Walcheren.

5.9.6. Dwerggans *Anser erythropus*

Het leeuwendeel van de 's winters binnen de landsgrenzen verblijvende Dwergganzen (maximaal circa 80 ex) is afkomstig van een herintroductieproject in Zweeds Lapland. De bedoeling is dat de vogels in een relatief 'veilig' land als Nederland overwinteren, een strategie die lijkt te slagen. Het Oudeland van Strijen in de Hoeksche Waard vormt de belangrijkste overwinteringslocatie voor de Dwerggans in Nederland. In Zeeland worden tegenwoordig jaarlijks enkele Dwergganzen opgemerkt, vaak temidden van grote concentraties Kol- en Brandganzen. Op Waarneming.nl is goed te volgen waar deze individuen te vinden zijn. Tijdens de maandelijkse tellingen in 2009/2010 werd tweemaal een Dwerggans opgemerkt: op 2 november (zuidkust Schouwen) en op 16 januari (Schellach, Walcheren).

5.9.7. Soepgans *Anser anser forma domestica*

De maandelijkse tellingen wijzen uit dat nazaten van verwilderde boerenganzen en parkganzen zowel in het stedelijk gebied als op het platteland en in open natuurgebieden te vinden zijn. Veelal gaat het om jaarrond verblijvende vogels, maar in groepen migrerende Grauwe Ganzen duiken ook geregeld vogels met kenmerken van de gedomesticeerde ondersoort op. De meeste tellers registreren de aanwezige 'soepganzen' in hun reguliere telgebied, maar in stedelijk gebied is het beeld verre van compleet. De forse aantalspiek in januari (410 ex) heeft vooral te doen met de in die maand veel completere dekking in stedelijk gebied. Hoge aantallen werden vastgesteld in Hulst (52 ex) en Vlissingen (51 ex). Van een afname van Soepganzen tengevolge van gericht beheer is vooralsnog niets te merken.

5.9.8. Indische Gans *Anser indicus*

Verwilderde Indische Ganzen broeden sinds enige tijd in Noordwest-Europa, met een accent op Nederland en Zweden. Veel Nederlandse broedvogels overwinteren niet ver van de broedplaatsen. In de Delta broeden slechts enkele paren; de winterpopulatie is hier navenant klein, maar wel groeiende. Individuen of tweetallen duiken 's winters nu en dan op in groepen ganzen. Meer dan 2 ex werden alleen gemeld van Kwistenburg Veerse Meer (3 ex), de Plaat van de Vliet in het Krammer-Volkerak en de Braakmanpolder-zuid in Zeeuws-Vlaanderen (beiden 4 ex).

5.9.9. Kleine Canadese Gans *Branta hutchinsii minima*

De Kleine Canadese Gans is in Nederland veel schaarser dan de sterk in opkomst zijnde Grote Canadese Gans en wordt slechts zelden gemeld bij de maandelijkse tellingen. In het seizoen 2009/2010 werden enkele exemplaren vastgesteld op Tholen en een wat grotere groep in West Zeeuws-Vlaanderen.

5.9.10. Witbuikrotgans *Branta hrota*

De van Spitsbergen en Frans-Josefland afkomstige Witbuikrotganzen overwinteren in Noordoost-Engeland en Denemarken en zakken vooral in strenge winters soms met honderden ex naar Nederland af. In de meeste zachte winters zijn de sterk kustgebonden Witbuiken in Nederland tamelijk zeldzaam. In Zeeland worden de meeste vogels gezien nabij de Oosterschelde en de Grevelingen. Al snel na de koudeinval deze winter werd reikhalzend uitgezien naar witbuiken, en niet vergeefs: in december bleef het nog bij 8 ex, maar in januari en februari ging het om 50, resp. 52 ex., ongeveer een kwart van de zich die maanden binnen de landsgrenzen ophoudende Witbuikrotganzen. Zoals gebruikelijk vertoonden de vogels een sterke voorkeur voor het meest westelijk deel van de provincie. Waarnemingen kwamen van de Grevelingen, Schouwen, Noord-Beveland, Walcheren en West Zeeuws-Vlaanderen. Meer dan 5 ex. waren in januari te vinden aan de Brouwersdam (5), de Karrevelden Scharendijke (10), bij Aagtekerke (10) en op het strand van West Zeeuws-Vlaanderen (18). In februari sprongen de Sloekreek met 8 ex. en met name de omgeving van Markenje in de Grevelingen met 38 ex. eruit. Het gros van de witbuiken bleek tijdens de maarttelling alweer gevlogen: er werden nog 5 ex. geteld rond Oosterschelde en Grevelingen.

5.9.11. Zwarte Rotgans *Branta nigricans*

De Zwarte Rotgans broedt in arctisch Alaska en de aangrenzende delen van Canada en Siberië. Jaarlijks overwinteren kleine aantallen van deze soort in Engeland, Ierland en langs de Franse atlantische kust. Ook in Nederland wordt de soort tegenwoordig jaarlijks opgemerkt tussen gewone Rotganzen, met name in het Waddengebied en in de Delta. De aantallen zijn miniem, maar vertonen enige toename. Wellicht wordt die veroorzaakt door een combinatie van toegenomen

determinatiekennis en optische apparatuur met een daadwerkelijke toename van de aanwezige aantallen (Versluys *et al.* 2005). In Zeeland worden jaarlijks circa 1-10 exemplaren ontdekt. Dit jaar werd de soort vanaf november tot in mei 12 maal opgemerkt tijdens de maandelijks tellingen. Het accent ligt op de Grevelingen en de Oosterschelde kust van Schouwen Noord-Beveland (Zandkreek) en Tholen. Op 21 december werd een Zwarte Rotgans gemeld op Kwistenburg in het Veerse Meer. Van een opmerkelijke influx tengevolge van het winterweer is geen sprake.

5.9.12. Roodhalsgans *Branta ruficollis*

In de periode augustus 2009 – maart 2010 werden negen maal 1-2 Roodhalsganzen opgemerkt tijdens maandelijks tellingen op Schouwen (zuidkust), Noord-Beveland (Zandkreekdam-Kats), Tholen (zuidkust en Rammegors) en Zeeuws-Vlaanderen (tussen Terneuzen en Paulinaschor, Sint Albertpolder Sluiskil). Zeven van de 9 meldingen werden gedaan in januari-maart. Waarschijnlijk gaat het grotendeels om uit gevangenschap ontsnapte exemplaren. Elders in het land zijn recent enkele broedverdachte Roodhalsganzen opgemerkt.

5.9.13. Nijlgans *Alopochen aegyptiacus*

Van alle getelde ganzen- en zwanensoorten lijkt de Nijlgans het meest diffuus verspreid over de hele provincie voor te komen. De aantallen kwamen in grote delen van het seizoen 2009-2010 overeen met die in voorgaande seizoenen, met wederom een eerste aantalspiek in september (ditmaal 743 ex). Een afwijkend beeld bracht de januaritelling, toen plots in 98 telgebieden een totaal van 1168 ex werd geteld, zijnde een nieuw maandrecord en 7,6 procent van het landelijk aantal in deze maand. Hier lijkt dus sprake van een winterinflux. Groepjes Nijlganzen werden overal in de provincie vastgesteld. In 22 gevallen ging het om meer dan 10 ex, met als absolute uitschieter de 400 ex in de Poortvliet- en Mallandpolder op Tholen. Getuige de uitkomst van de februaritelling was deze aantalspiek van korte duur: van de januaripiek was slechts 20% over; de 231 ex waren een normaal aantal voor deze maand. Blijft staan dat het beeld in de wintermaanden, behoudens midwintertelmaand januari, waarschijnlijk niet geheel compleet zal zijn. Naast de reeds genoemde Poortvliet- en Mallandpolder werden in de loop van het seizoen meer dan 50 Nijlganzen geteld op Schouwen (54 ex Noordgouwpolder maart, 55 ex Suzanna's Inlaag september), Tholen (110 ex. Strijeham-Tholen stad oktober), Walcheren (51 ex Brigdamme januari, 67 ex Grijskerke-St.Laurens oktober), Zuid-Beveland (54 ex. Nieuwe Kraaijerpolder-zuid 'sHeerenhoek februari) en Zeeuws-Vlaanderen (70 ex. Zwartenhoek Axel september, 89 ex Beoosten-Blijpolder Axel november, 108 ex. Nieuw-beoosten Blij-bezuidenpolder Koewacht november, 230 ex. Autrichepolder Westdorpe september).

6. Literatuur

- BOER V. DE & JEUGD H.J. VAN DER 2007. Zomerganzen in het Deltagebied in 2007. SOVON-monitoringrapport 2007/02. SOVON Vogelonderzoek Nederland. Beek-Ubbergen.
- BOMMEL F.P.J. VAN, KWAK R.G.M., JEUGD H.J. VAN DER, GULDEMOND A., WEIJDEN A.G.G. VAN DER. 2006. Ervaringen met de opvang van ganzen op de klei. Seizoen 1, 2005/2006. Alterra-Technische Rapportage. Wageningen.
- DEVOS K. & KUIJKEN E. 2010. Overwinterende ganzen in Vlaanderen tijdens de winter 2009-2010. Vogelnieuws 14: 24-31.
- JEUGD H.J. VAN DER & BOER V. DE. 2006. Zomerganzen in het Deltagebied in 2006. SOVON-inventarisatierapport 2006/12. SOVON Vogelonderzoek Nederland. Beek-Ubbergen.
- KOFFIJBERG K. & HORNMANN, M. 2010. Het 'rietganzen-complex'. SOVON-Nieuws 23 (1):18-19
- REMMERTS R. 2010. Ganzennieuwsbrief Zeeuws-Vlaanderen, januari 2010. Axel.
- REMMERTS R. 2009. Ganzennieuwsbrief Zeeuws-Vlaanderen, oktober 2009. Axel.
- VERSLUYS M., SCHUT D. & IJNSSEN J-N. 2005. Zwarte Rotganzen in Fryslan. SOVON-Nieuws Fryslan 2005/2: 9-11.
- VISSER A, VOSLAMBER B., GULDEMOND, A. & EBBINGE B.S. 2009. Opvang van ganzen op de klei: evaluatie van experimenten in drie winters. Alterra-rapport 1845. Wageningen.

Bijlage I

Overzicht percentage ganzen en Kleine Zwaan in de opvanggebieden, overige natuurgebieden en gebieden zonder beschermde status in de het seizoen 2009/2010. De getelde ganzen en zwanen in de Hogerwaardpolder werden voorheen niet opgenomen in het Zeeuwse overzicht: deze getallen werden gerekend tot Noord-Brabant. Om de continuïteit van de telreeks niet te doorbreken, zijn de gegevens van de Hogerwaardpolder niet opgenomen in de reguliere overzichten van de tellingen in 2009/10. De gegevens zijn echter wel gebruikt voor de berekeningen aangaande de opvanggebieden.

Kleine Zwaan

Nr	Gebied	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
1	Saefthinge				0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0			
5	Braakman				0,0	3,4	0,0	0,0	0,0	0,0			
12	Scherpenissepolder				0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0			
13	Van Haftenpolder				0,0	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0			
14	De Maire				0,0	0,0	4,3	1,2	0,0	0,0			
15	Dijkwater				0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0			
16	Zuidkust Schouwen				0,0	0,4	0,0	1,7	4,3	0,0			
	totaal opvang				0,0	5,1	4,7	3,0	4,3	0,0			
17	overig Vogelrichtlijngebied				87,2	45,7	11,2	4,0	22,8	0,0			
18	overig natuur				0,8	0,5	6,1	2,5	6,9	0,5			
19	overig buiten natuurgebied				12,0	48,7	78,1	90,5	66,1	99,5			
	natuur&opvang totaal				88,0	51,3	21,9	9,5	33,9	0,5			
	overig buiten natuurgebied				12,0	48,7	78,1	90,5	66,1	99,5			
	% in opvanggebieden				0,0	5,1	4,7	3,0	4,3	0,0			
	% overig Natura2000 en natuur				88,0	46,2	17,2	6,5	29,6	0,5			
	% buiten opvang/natuur				12,0	48,7	78,1	90,5	66,1	99,5			

Toendra Rietgans

Nr	Gebied	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
1	Saefthinge				0,0	2,9	0,1	0,0	0,1	33,3			
3	Groot-Eiland				0,0	0,0	0,0	0,0	5,3	54,1			
5	Braakman				0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0			
7	Yerseke Moer				0,0	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0			
9	Oosterschenge				0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0			
10	Hoogerwaardpolder				0,0	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0			
14	De Maire				0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0			
15	Dijkwater				0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0			
16	Zuidkust Schouwen				0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0			
	totaal opvang				0,0	4,1	0,7	1,0	5,4	87,4			
17	overig Vogelrichtlijngebied				17,5	1,4	0,9	4,9	9,3	0,0			
18	overig natuur				0,0	0,7	1,3	1,0	1,8	0,3			
19	overig buiten natuurgebied				82,5	93,8	97,1	93,0	83,5	12,3			
	natuur&opvang totaal				17,5	6,2	2,9	7,0	16,5	87,7			
	overig buiten natuurgebied				82,5	93,8	97,1	93,0	83,5	12,3			
	% in opvanggebieden				0,0	4,1	0,7	1,0	5,4	87,4			
	% overig Natura2000 en natuur				17,5	2,1	2,2	5,9	11,0	0,3			
	% buiten opvang/natuur				82,5	93,8	97,1	93,0	83,5	12,3			

Kolgans

Nr	Gebied	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
1	Saefthinge				8,9	10,4	11,2	3,4	3,6	11,7			
2	De Putting				0,0	4,4	3,1	1,4	2,5	0,0			
3	Groot-Eiland				0,0	0,0	3,7	7,4	8,9	8,5			
4	Axelse Kreek				0,0	0,0	0,1	1,7	0,2	0,0			
5	Braakman				1,6	4,6	5,3	2,2	0,0	0,0			
6	Baarzandse Kreek/De Blikken				5,8	3,8	2,4	1,4	0,6	6,0			
7	Yerseke Moer				26,9	19,1	23,1	3,5	0,1	3,2			
8	Gaszenreservaat De Poel				0,0	0,0	0,0	2,2	1,3	0,0			
9	Oosterschenge				0,0	0,2	0,4	0,1	0,4	0,0			
10	Hoogerwaardpolder				0,3	0,0	0,0	0,6	0,4	0,0			
11	Schakerloopolder				1,5	0,9	0,6	0,0	0,1	0,0			
12	Scherpenissepolder				2,9	0,0	0,1	0,0	0,0	0,3			
13	Van Haaftenpolder				1,1	0,0	0,3	0,0	0,3	0,4			
14	De Maire				0,4	7,8	3,4	0,0	0,0	1,8			
15	Dijkwater				0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0			
16	Zuidkust Schouwen				0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3			
	Opvang totaal				49,3	51,4	53,7	23,9	18,4	32,1			
17	overig Vogelrichtlijngebied				2,0	0,2	1,2	1,0	0,7	2,2			
18	overig natuur				2,5	3,0	5,9	10,4	6,8	7,9			
19	overig buiten natuurgebied				46,2	45,5	39,2	64,7	74,1	57,7			
	natuur&opvang totaal				53,8	54,5	60,8	35,3	25,9	42,3			
	overig buiten natuurgebied				46,2	45,5	39,2	64,7	74,1	57,7			
	% in opvanggebieden				49,3	51,4	53,7	23,9	18,4	32,1			
	% overig Natura2000 en natuur				4,5	3,1	7,1	11,4	7,4	10,2			
	% buiten opvang/natuur				46,2	45,5	39,2	64,7	74,1	57,7			

Grauwe Gans

Nr	Gebied	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
1	Saefthinge			18,1	39,3	35,0	12,2	12,7	19,3	15,7			
2	De Putting			0,0	0,0	0,0	0,1	1,3	0,4	0,0			
3	Groot-Eiland			0,0	0,0	0,0	2,4	0,3	3,4	2,8			
4	Axelse Kreek			11,5	2,9	1,1	5,0	0,4	0,1	0,0			
5	Braakman			0,0	0,8	1,4	1,0	0,8	0,0	0,0			
6	Baarzandse Kreek/De Blikken			0,0	0,9	0,4	1,7	0,1	0,2	0,2			
7	Yerseke Moer			1,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0			
8	Gaszenreservaat De Poel			0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0			
9	Oosterschenge			0,4	0,0	1,2	0,9	0,1	1,4	2,9			
10	Hoogerwaardpolder			0,0	0,0	0,5	0,4	0,9	0,0	1,6			
11	Schakerloopolder			1,2	2,4	1,6	2,1	3,5	0,0	0,0			
12	Scherpenissepolder			0,4	3,3	0,4	2,5	0,3	0,1	0,0			
13	Van Haaftenpolder			8,0	3,5	1,4	8,5	0,0	1,7	2,8			
14	De Maire			4,4	4,7	2,6	5,4	0,0	0,8	2,1			
15	Dijkwater			0,1	0,2	0,2	0,4	0,3	0,5	1,2			
16	Zuidkust Schouwen			4,6	2,0	1,3	2,6	0,2	0,3	1,4			
	Opvang totaal			49,7	60,1	47,4	45,1	21,1	28,2	30,8			
17	overig Vogelrichtlijngebied			15,5	14,0	5,9	10,1	5,3	11,8	20,1			
18	overig natuur			11,5	1,8	2,4	2,9	2,1	1,7	3,3			
19	overig buiten natuurgebied			23,2	24,2	44,3	41,9	71,5	58,2	45,8			
	natuur&opvang totaal			76,8	75,8	55,7	58,1	28,5	41,8	54,2			
	overig buiten natuurgebied			23,2	24,2	44,3	41,9	71,5	58,2	45,8			
	% in opvanggebieden			49,7	60,1	47,4	45,1	21,1	28,2	30,8			
	% overig Natura2000 en natuur			27,0	15,8	8,3	13,0	7,4	13,6	23,4			
	% buiten opvang/natuur			23,2	24,2	44,3	41,9	71,5	58,2	45,8			

Brandgans

Nr	Gebied	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
1	Saeftinghe				1,3	1,4	0,0	3,6	0,6	2,1	1,7		
2	De Putting				0,0	0,0	0,1	1,5	1,5	0,0	0,0		
3	Groot-Eiland				0,0	0,0	0,0	0,3	2,3	0,1	0,0		
4	Axelse Kreek				0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
5	Braakman				0,3	0,0	0,6	0,3	0,0	0,0	0,0		
6	Baazandse Kreek/De Blikken				0,3	1,4	4,6	2,9	4,1	3,5	2,8		
7	Yerseke Moer				0,5	14,4	18,4	5,1	0,0	17,8	1,7		
8	Ganzenreservaat De Poel				0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
9	Oosterschenge				0,0	0,9	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0		
10	Hoogerwaardpolder				0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
11	Schakerloopolder				0,3	4,2	6,1	3,8	4,0	0,7	0,4		
12	Scherpenissepolder				50,6	7,5	13,0	1,3	0,5	8,4	11,2		
13	Van Haaftenpolder				2,6	4,6	7,5	0,0	2,7	5,4	16,0		
14	De Maire				0,0	0,4	0,1	1,1	0,0	1,2	0,0		
15	Dijkwater				0,2	0,8	1,1	0,0	0,0	1,0	0,2		
16	Zuidkust Schouwen				20,2	28,2	17,3	7,6	1,8	17,1	37,0		
	totaal opvang				76,3	63,9	69,0	27,6	17,6	57,2	70,9		
17	overig Vogelrichtlijngebied				12,8	4,8	8,3	24,2	15,2	12,7	16,0		
18	overig natuur				0,6	2,1	4,0	3,8	2,9	3,2	1,0		
19	overig buiten natuurgebied				10,3	29,2	18,7	44,4	64,4	26,9	12,1		
	natuur&opvang totaal				89,7	70,8	81,3	55,6	35,6	73,1	87,9		
	overig buiten natuurgebied				10,3	29,2	18,7	44,4	64,4	26,9	12,1		
	% in opvanggebieden				76,3	63,9	69,0	27,6	17,6	57,2	70,9		
	% overig Natura2000 en natuur				13,5	6,9	12,3	28,0	18,0	15,9	17,0		
	% buiten opvang/natuur				10,3	29,2	18,7	44,4	64,4	26,9	12,1		

Rotgans

Nr	Gebied	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
1	Saeftinghe				0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
3	Groot-Eiland				0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
6	Baazandse Kreek/De Blikken				0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
7	Yerseke Moer				0,4	1,5	3,3	0,0	0,0	0,5	0,5	6,3	
9	Oosterschenge				0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
11	Schakerloopolder				4,8	4,5	1,8	0,0	0,1	0,0	0,9	3,0	
12	Scherpenissepolder				0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,2	0,0	2,2	
13	Van Haaftenpolder				0,1	0,3	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	
14	De Maire				1,8	0,4	0,0	0,0	0,0	0,3	0,2	1,0	
15	Dijkwater				0,0	0,1	0,0	1,4	1,4	0,1	0,2	0,2	
16	Zuidkust Schouwen				8,1	4,9	4,5	4,8	0,0	6,6	5,9	10,1	
	totaal opvang				15,3	11,6	11,3	6,5	1,6	7,7	7,7	22,9	
17	overig Vogelrichtlijngebied				32,7	37,2	36,2	41,0	37,1	48,9	28,5	32,9	
18	overig natuur				2,1	1,3	1,9	1,6	4,1	1,8	2,7	2,8	
19	overig buiten natuurgebied				49,9	49,9	50,5	50,8	57,1	41,6	61,2	41,4	
	natuur&opvang totaal				50,1	50,1	49,5	49,2	42,9	58,4	38,8	58,6	
	overig buiten natuurgebied				49,9	49,9	50,5	50,8	57,1	41,6	61,2	41,4	
	% in opvanggebieden				15,3	11,6	11,3	6,5	1,6	7,7	7,7	22,9	
	% overig Natura2000 en natuur				34,8	38,5	38,1	42,7	41,2	50,7	31,1	35,7	
	% buiten opvang/natuur				49,9	49,9	50,5	50,8	57,1	41,6	61,2	41,4	

Grote Canadese Gans

Nr	Gebied	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
1	Saeftinghe	25,6	19,9	9,9	10,9	0,0	0,0	0,0	6,1	18,2	5,5	1,8	0,0
2	De Putting	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3	Groot-Eiland	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0
4	Axelse Kreek	0,0	0,0	0,5	0,1	0,0	9,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5	Braakman	0,0	0,0	0,0	2,0	2,2	6,0	4,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6	Baarzandse Kreek/ De Blikken	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	2,0	0,0	0,0	0,0
7	Yerseke Moer	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
9	Oosterschenge	0,0	0,0	0,0	5,9	0,0	1,6	2,3	2,7	3,1	0,0	0,0	0,0
10	Hoogerwaardpolder	0,0	0,0	0,0	0,0	2,1	0,0	2,0	11,5	1,5	0,0	0,0	0,0
11	Schakerloopolder	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2
12	Scherpenissepolder	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13	Van Haaftenpolder	0,0	0,7	2,6	0,4	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	4,2	7,1	0,3
14	De Maire	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
16	Zuidkust Schouwen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	4,1	2,2	0,0
	totaal opvang	25,6	20,6	13,1	19,5	4,9	18,9	9,6	20,3	25,4	13,8	11,2	0,5
17	overig Vogelrichtlijngebied	60,4	42,8	9,8	6,3	3,6	5,7	2,3	5,4	20,0	49,6	58,9	77,6
18	overig natuur	3,0	1,2	30,9	28,7	7,2	25,1	11,8	16,6	9,9	10,1	3,0	0,7
19	overig buiten natuurgebied	11,0	35,4	46,3	45,5	84,4	50,3	76,3	57,7	44,7	26,6	26,9	21,2
	natuur&opvang totaal	89,0	64,6	53,7	54,5	15,6	49,7	23,7	42,3	55,3	73,4	73,1	78,8
	overig buiten natuurgebied	11,0	35,4	46,3	45,5	84,4	50,3	76,3	57,7	44,7	26,6	26,9	21,2
	% in opvanggebieden	25,6	20,6	13,1	19,5	4,9	18,9	9,6	20,3	25,4	13,8	11,2	0,5
	% overig Natura2000 en natuur	63,4	44,0	40,7	35,0	10,8	30,8	14,1	22,0	29,9	59,6	61,9	78,3
	% buiten opvang/natuur	11,0	35,4	46,3	45,5	84,4	50,3	76,3	57,7	44,7	26,6	26,9	21,2

SOVON Vogelonderzoek Nederland

Natuurplaza (gebouw Mercator 3)
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen

T 024-7 410 410
E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

Provincie Zeeland

